

Gmina Abramów

Gminna Strategia

Rozwiązywania

Problemów Społecznych

na lata 2016 – 2025

Agnieszka Wróblewska

Spis treści

I. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	4
1. PODSTAWA PRAWNA STRATEGII, ZGODNOŚĆ Z PRAWEM WSPÓLNOTOWYM ORAZ STRATEGIAMI NARODOWYMI I EUROPEJSKIMI	4
2. POWIĄZANIE STRATEGII Z KRAJOWYMI AKTAMI PRAWNYMI.....	5
2.1 Zgodność z prawem wspólnotowym.....	6
2.2 Zgodność ze strategiami europejskimi.....	6
2.3 Zgodność z dokumentami krajowymi	7
2.4 Zgodność z regionalnymi i wojewódzkimi dokumentami strategicznymi.....	9
II. PROCES WYPRACOWANIA STRATEGII	11
1. PRZEBIEG PROCESU WYPRACOWANIA STRATEGII.....	11
III. CHARAKTERYSTYKA GMINY	15
1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	15
2. HISTORIA	15
3. GOSPODARKA GMINY	16
3.1 Przedsiębiorczość	16
4. LUDNOŚĆ GMINY	18
4.1 Demografia	18
4.2 Poziom życia.....	20
4.3 Mieszkalnictwo.....	21
5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	22
5.1 Oświata	22
5.2 Kultura.....	26
5.3 Służba zdrowia	28
5.4 Pomoc społeczna.....	30
5.5 Policja.....	36
5.6 Rekreacja i sport.....	36
5.7 Organizacje społeczne.....	36
6. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY	38
6.1 Analiza problemów społecznych Gminy Abramów na podstawie danych instytucji ..	38
6.2 Problemy i oczekiwania społeczne na podstawie ankiety	44
6.3 Analiza SWOT.....	52
7. PLANOWANIE DZIAŁAŃ.....	53
7.1 Misja i wizja Gminy Abramów	53
7.2 Kierunki działania: cele strategiczne, operacyjne i zadania.....	54
7.3 Harmonogram wdrażania strategii	64
7.4 Ramy finansowe strategii	73

7.5 Programy.....	75
IV. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII.....	76
1. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII.	76
2. EWALUACJA STRATEGII.....	85
ZAŁĄCZNIKI.....	87
WYKAZ SKRÓTÓW	90
SPIS WYKRESÓW I TABEL	91

I. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Państwo polskie poprzez instytucje realizujące politykę społeczną umożliwia swoim obywatelom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są oni w stanie pokonać samodzielnie, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Obecnie stale wzrasta zakres zadań stawianych przed instytucjami pomocy społecznej, co spowodowane jest zwiększającym się ich ciężarem gatunkowym i stopniem trudności generowanym takimi czynnikami, jak: bezrobocie, wzrost kosztów związanych z ochroną zdrowia i rehabilitacją osób niepełnosprawnych. W celu ich realizacji powstały, bądź zostały znowelizowane akty prawne, a wśród nich art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 poz. 163 z późn. zm), zobowiązujący samorząd Gminy do opracowania i wdrażania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Dobrem nadrzędnym Strategii rozwiązywania problemów społecznych jest człowiek – jego potrzeby zarówno w kontekście indywidualnym, jak i społecznym. Strategia jest dokumentem opisującym, analizującym i wartościującym zjawiska w tym obszarze rzeczywistości, od którego zależy stworzenie wizji godnego życia zarówno jednostki, jak też grupy społecznej jako całości; w praktyce stanowi skuteczny instrument realizacji przyjętych założeń dla osiągnięcia stanu określonego w wizji.

Państwa Członkowskie Unii Europejskiej mają obowiązek prowadzenia wspólnych działań wspierających, uzupełniających i koordynujących w szeroko pojętej dziedzinie ochrony ludności i rozwoju kapitału ludzkiego. Opracowanie Strategii jest warunkiem pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na realizację projektów dotyczących sfery społecznej zarówno z budżetu państwa, jak też funduszy Unii Europejskiej.

1. Podstawa prawna Strategii, zgodność z prawem wspólnotowym oraz strategiami narodowymi i europejskimi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Abramów tworzona jest z mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 poz. 163 z późn. zm), która w art. 17 ust. 1 pkt 1 nakłada na Gminy obowiązek „opracowania i realizacji gminnej Strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy o pomocy społecznej określa zakres konstruowanej Strategii, w której priorytetowe działania wiążą się ściśle z opracowaniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ponadto art. 16b ust 2 w/w ustawy wskazuje elementy, jakie powinna zawierać strategia, tj.

- diagnoza sytuacji społecznej,
- prognoza zmian w zakresie objętym strategią,
- cele strategiczne projektowanych zmian,
- kierunki niezbędnych działań,
- sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe,
- wskaźniki realizacji działań.

2. Powiązanie Strategii z krajowymi aktami prawnymi

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Abramów (GSRPS) jest zgodna z założeniami polityki państwa, a także ustaw kompetencyjnych nakładających na administrację rządową i samorządową określone obowiązki. Działania zawarte w Strategii oparte są na postanowieniach innych krajowych aktów prawnych, a w szczególności:

- Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2014 poz. 1118 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 nr 43 poz. 225 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 poz. 1286);
- Ustawy dnia z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 poz. 124 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2015, poz. 149 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 nr 127 poz. 721 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2015, poz. 114 z późn. zm.).

- Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 poz. 1390);
- Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2015 poz. 332 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 poz. 163 z późn. zm.).

2.1 Zgodność z prawem wspólnotowym

Prawo wspólnotowe (*acquis communautaire*) nie ingeruje w systemowe rozwiązania w zakresie pomocy społecznej obowiązujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Funkcjonuje jednak polityka społeczna Unii koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym z punktu widzenia funkcjonowania wspólnoty.

2.2 Zgodność ze strategiami europejskimi

Jednym z wiodących celów Unii Europejskiej jest wyrównywanie poziomu rozwoju krajów i regionów. Polska uczestniczy w polityce społeczno-gospodarczej Unii, co oznacza między innymi korzystanie z funduszy unijnych. W obszarze polityki społecznej jest to Europejski Fundusz Społeczny (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1304/2013), który jest głównym instrumentem wspierającym działania podejmowane w ramach:

Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020

Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

EFS jest głównym instrumentem wspierającym polityki i zadania priorytetowe, których celem jest osiągnięcie postępów w kierunku pełnego zatrudnienia, poprawy jakości i wydajności pracy, zwiększenie mobilności geograficznej i zawodowej pracowników w Unii.

Poprawa systemów kształcenia i szkolenia, propagowanie włączenia społecznego oraz zapobieganie i zwalczanie ubóstwa. Fundusz ten przyczynia się tym samym do spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.

2.3 Zgodność z dokumentami krajowymi

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030, której celem głównym jest poprawa jakości życia Polaków.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, która za jeden z celów stawia rozwój kapitału ludzkiego.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, która jako strategiczny cel polityki regionalnej wskazuje efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji.

Celem głównym jest trwale zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej. W programie wyróżniono pięć celów operacyjnych:

1. Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży. *Zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, który zwiększy szanse na aktywizację rodziców oraz umożliwi kompleksową profilaktykę zapobiegającą ubóstwu.*
2. Gwarancje dla przyszłości młodzieży – stworzenie szansy dla młodzieży wejścia na rynek pracy i tworzenia rodzin. *Stworzenie spójnego systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych umożliwiającego młodzieży przygotowanie do wejścia na rynek pracy, zdobycie niezbędnych kompetencji oraz umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową i rozwój rodziny.*
3. Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko. *Rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem, umożliwiając łączenie ról społecznych zawodowych i rodzinnych oraz zwiększenie roli społeczności lokalnej opartych o zasadę partnerstwa publiczno-społecznego.*
4. Zapobieganie niepewności mieszkaniowej. *Zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem umożliwiających stabilność rodzin i aktywizację zawodową rodzin oraz zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności powodującej wykluczenie społeczne.*
5. Seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni. *Zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym, zależnym przyjaznych form opieki i form aktywnego spędzania czasu oraz aktywnego włączania się osób starszych w życie publiczne i zawodowe.*

Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016, którego cel główny brzmi: „ograniczenie używania narkotyków i związanych z tym problemów społecznych i zdrowotnych”.

Narodowy Program Zdrowia na lata 2016 – 2020 – działania przedstawione w Strategii są zgodne z założeniami zawartymi w w/w Programie, szczególnie zaś z celem operacyjnym zakładającym ograniczenie rozpowszechnienia używania alkoholu, tytoniu i innych substancji psychoaktywnych oraz zapobieganie uzależnieniom behawioralnym.

2.4 Zgodność z regionalnymi i wojewódzkimi dokumentami strategicznymi

Zgodność z Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Lubartowskim na lata 2014-2020

W Strategii określono sześć celów strategicznych rozwiązywania problemów społecznych na lata 2014 – 2020 oraz podporządkowane im cele operacyjne:

1. Opieka nad dzieckiem i rodziną.
  - 1.1 *Wspieranie rodziny we właściwym pełnieniu jej funkcji.*
  - 1.2 *Promocja i rozwój pieczy zastępcze.*
  - 1.3 *Pomoc w usamodzielnieniu się wychowanków placówek opiekuńczo wychowawczych i rodzin zastępczych.*
  - 1.4 *Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.*
2. Pomoc i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych i seniorów.
  - 2.1 *Zwiększanie aktywności społecznej i przeciwdziałanie marginalizacji społecznej osób niepełnosprawnych i seniorów.*
  - 2.2 *Rozbudowa zaplecza instytucjonalnego i pozainstytucjonalnego na rzecz rozwiązywania problemów społecznych osób niepełnosprawnych i seniorów.*
  - 2.3 *Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych.*
3. Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia i ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego.
  - 3.1 *Podnoszenie poziomu aktywności zawodowej, przygotowanie do podjęcia pracy oraz aktywizowanie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.*
  - 3.2 *Wzrost aktywności osób niepełnosprawnych na rynku pracy.*
  - 3.3 *Promocja przedsiębiorczości.*
  - 3.4 *Współpraca z samorządami lokalnymi na rzecz aktywizacji zawodowej.*
4. Rozwój profilaktyki zdrowotnej i podniesienie poziomu bezpieczeństwa w powiecie.
  - 4.1 *Inicjowanie i promocja działań dotyczących zachowań prozdrowotnych.*
  - 4.2 *Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.*
5. Budowa społeczeństwa obywatelskiego na terenie powiatu lubartowskiego.
  - 5.1 *Rozwijanie potencjału organizacji pozarządowych.*
  - 5.2 *Wspieranie inicjatyw obywatelskich na terenie powiatu lubartowskiego.*

5.3 Wzmacnianie partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej w powiecie lubartowskim, wzrost przedsiębiorczości na terenie powiatu, w tym przedsiębiorczości społecznej oraz promowanie lokalnej gospodarki.

6. Skuteczna edukacja w powiecie lubartowskim.

6.1 Przedsiębiorczość kluczem do sukcesu młodzieży na rynku pracy.

6.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu uczniów.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020

W strategii wyróżniono 7 celów głównych:

1. Wzrost zatrudnienia i ograniczenie poziomu ubóstwa w województwie lubelskim do 2020 roku.
2. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, włączenie społeczne oraz wzrost aktywności i udziału w życiu społecznym osób starszych.
3. Budowa spójnego systemu pomocy efektywnie wspierającego rodzinę w województwie lubelskim.
4. Włączenie niepełnosprawnych mieszkańców województwa lubelskiego w życie społeczne i zawodowe.
5. Włączenie osób z zaburzeniami psychicznymi w życie społeczne i zawodowe.
6. Aktywne społeczności lokalne województwa lubelskiego.
7. Budowa efektywnej ekonomii społecznej w województwie lubelskim.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą 2030)

Cele strategiczne ww. strategii rozwoju obejmują:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu.
2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich.
3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.
4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.

Inne dokumenty strategiczne:

- *Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia;*
- *Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020;*

- *Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla województwa lubelskiego na lata 2012 – 2016;*
- *Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubelskim na lata 2013-2020*
- *Program Współpracy Województwa Lubelskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego*

II. PROCES WYPRACOWANIA STRATEGII

Do prac nad wypracowaniem Strategii zaproszeni zostali przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji społecznych z terenu Gminy.

1. Przebieg procesu wypracowania Strategii

Proces przygotowania dokumentu składał się z następujących etapów:

- organizacja procesu planowania strategicznego
- diagnoza sytuacji społecznej Gminy
- planowanie działań
- opracowanie dokumentu

W celu zastosowania partycypacyjnego modelu opracowania strategii przeprowadzono 13 października 2015 r. spotkanie warsztatowe, w którym uczestniczyli następujący przedstawiciele instytucji i organizacji z Gminy Abramów:

1. Dorota Kowalska, Radna
2. Zenon Ogórek, Zarząd Oddziału Gminnego ZOSPRP
3. Elżbieta Kozdruń, GBP
4. Szymon Kula, GKS
5. Anna Strózek, SP Wielkie
6. Iwona Janek, ZSP w Abramowie
7. Renata Targońska, GKRPA
8. Paulina Szewczuk, GOPS
9. Artur Chomiuk, UG Wójt
10. Elżbieta Komsta, GOPS
11. Marzena Trybuła, GOPS

12. Henryk Myka, Gimnazjum im Jana Pawła II w Abramowie
13. Joanna Bartoszevska, NZOZ
14. Lidia Ciećko, SP im. Czesława Janczarskiego w Wielkolesie

Celem spotkania była:

Diagnoza sytuacji społecznej w Gminie:

- analiza sytuacji społecznej w Gminie w oparciu o opinie przedstawicieli instytucji administracji samorządowej, organizacji społecznych analizę doświadczeń w rozwiązywaniu problemów społecznych,
- analiza doświadczeń w rozwiązywaniu problemów społecznych,
- dotychczasowa współpraca instytucji i organizacji społecznych w na rzecz społeczności lokalnej,
- formułowanie wizji rozwoju społecznego Gminy (SWOT).

Analiza problemów społecznych oraz zasobów społecznych w Gminie:

- identyfikacja i kategoryzacja problemów społecznych w Gminie,
- określenie zasobów społecznych Gminy,
- badanie potrzeb społecznych oraz zakresu ich zaspokojenia.

Formułowanie założeń strategii rozwiązywania problemów społecznych w oparciu o partycypację społeczną i zasady rozwoju społecznego:

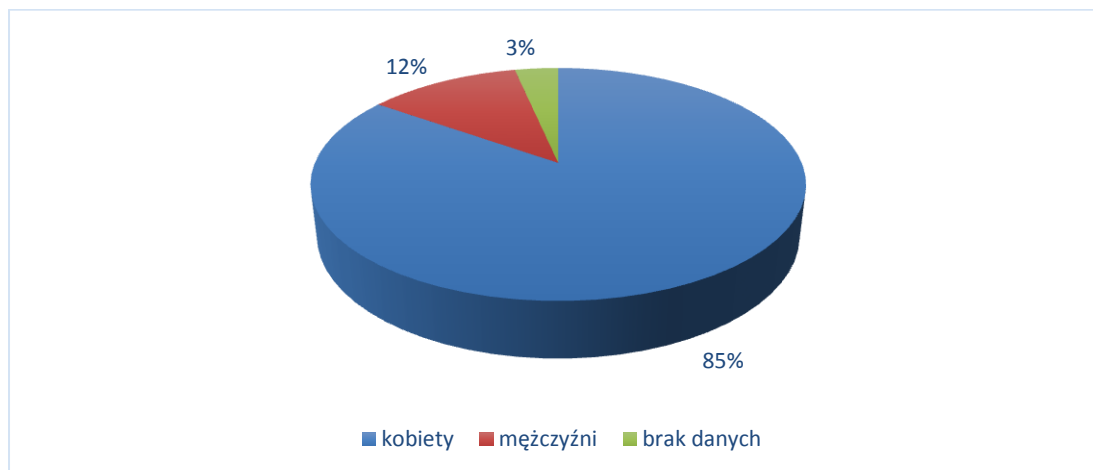
- formułowanie misji rozwoju społecznego w korelacji z wizją rozwoju Gminy,
- formułowanie celów strategicznych,
- określanie celów oraz kierunków działań w Gminie,
- określanie sposobu zarządzania realizacją strategii,
- ustalenie zasad monitoringu,
- opracowanie procedur ewaluacji.

Bazą do opracowania diagnozy społecznej zawartej w strategii były materiały i analizy statystyczne gromadzone przez instytucje takie, jak: Urząd Gminy Abramów, baza danych regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego www.stat.gov.pl, Ośrodek Pomocy Społecznej w Abramowie, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Gminna Biblioteka Publiczna, placówki oświatowe, oraz wyniki anonimowych ankiet na temat występujących w Gminie problemów i oczekiwań.

Elementem uspołecznienia procesu budowy GSRPS, oprócz warsztatów, było przeprowadzenie badania ankietowego skierowanego do mieszkańców - osób zainteresowanych uczestnictwem w życiu społecznym Gminy. W badaniu

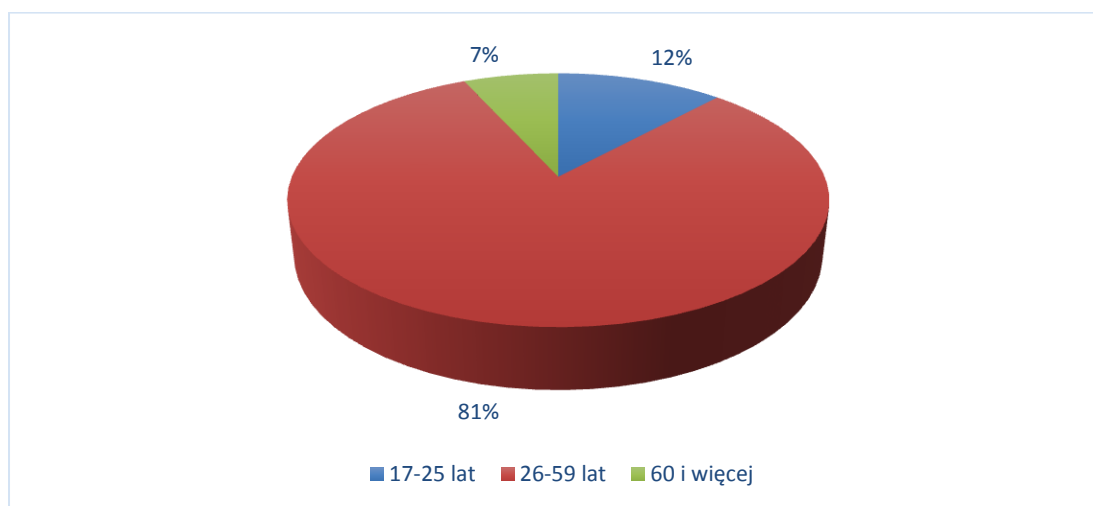
kwestionariuszowym udział wzięło łącznie 59 mieszkańców Gminy Abramów (50 kobiet i 7 mężczyzn, natomiast w przypadku dwóch kwestionariuszy brakowało informacji na temat płci respondenta).

Wykres 1. Udział respondentów ankiety w podziale na płeć. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

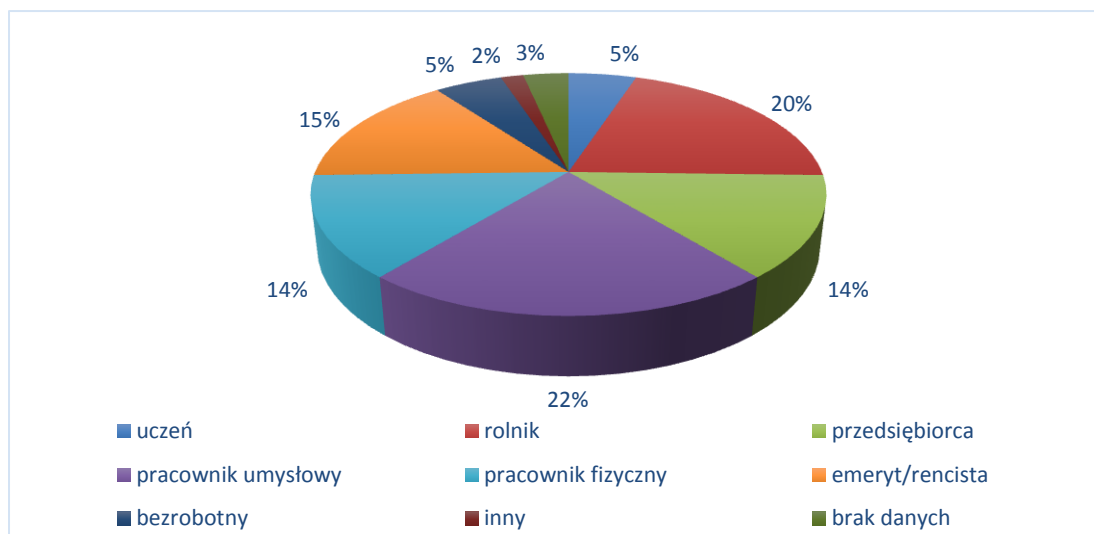
Wśród kategorii wiekowych zdecydowanie dominowały osoby między 26 a 59 rokiem życia - grupa ta stanowiła 81% ogółu badanych. 12% stanowiły osoby znajdujące się w przedziale wiekowym 17-25 lat, natomiast 7% to osoby starsze (60 i więcej lat).

Wykres 2. Udział respondentów wg wieku. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

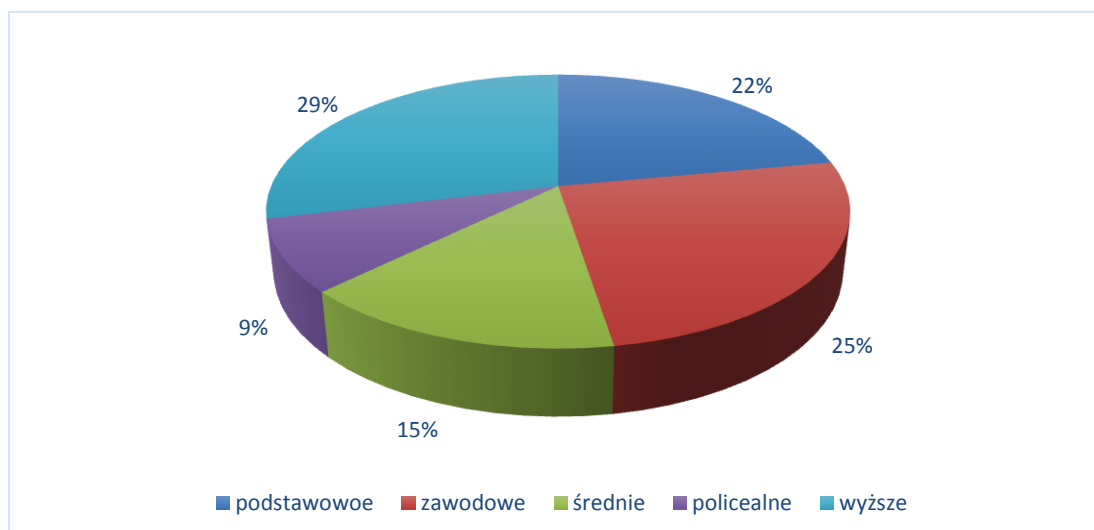
W pytaniu o wykonywany zawód najczęściej osób zadeklarowało się jako pracownicy umysłowi (22%), rolnicy (20%) lub też jako emeryt lub rencista (15%). W dwóch kwestionariuszach nie odnotowano danych na temat zawodu respondenta.

Wykres 3. Podział respondentów wg statusu zawodowego. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

Pod względem poziomu edukacji, najczęściej osób zadeklarowało posiadanie wykształcenia wyższego (29%). Kolejne co do liczebności grupy stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym (co czwarty respondent) oraz podstawowym - 22%).

Wykres 4. Podział respondentów wg poziomu wykształcenia. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

III. CHARAKTERYSTYKA GMINY

1. Położenie geograficzne

Rysunek 1. Umiejscowienie Gminy Abramów w Powiecie Lubartowskim. Źródło: www.osp.org.pl.

Gmina Abramów położona jest w północnej części województwa lubelskiego, w powiecie lubartowskim. Od północy graniczy z gminą Michów, od wschodu z gminą Kamionka, od południa z gminą Garbów i gminą Markuszów, od południowego zachodu z gminą Kurów, od zachodu z gminą Żyrzyn i od północnego zachodu z gminą Baranów. Powierzchnia gminy wynosi 85 km². W jej skład wchodzi 11 sołectw: Abramów, Ciotcza, Dębiny, Glinnik, Izabelmont, Marcinów, Michałówka, Sosnówka, Wielkie, Wielkolasy, Wolica.

2. Historia¹

Dostępne podania i informacje na temat wsi Abramów sięgają drugiej połowy XIX w. W okresie tym miejscowość liczyła 60 osad włościańskich i była własnością prywatną folwarku Wielkie. Z wsią Wielkie związane są podania sięgające czasów panowania króla Kazimierza Wielkiego, prawdopodobnie wieś ta stanowiła majątek samego władcy, od którego wzięła nazwę. Często można usłyszeć o podziemnych przejściach wiodących do ulubionego miasta króla, Kazimierza Dolnego, których jakoby początek znajduje się właśnie w miejscowości Wielkie.

¹ <http://www.w-lubelskie.pl/mapapowiaty/lubartowski/abramow.php>

Na mocy ukazu cara rosyjskiego Aleksandra II w 1864 roku zorganizowano gminę w Wielkim. Z rozparcelowanego majątku Wielkie utworzono folwarki w Izabelmoncie, Mracinowie, Wielkolesie oraz Glinniku. Abramów należał wówczas do folwarku w Marcinowie i był jedną z 18 wsi tworzących gminę. W tym okresie ugruntowała się nazwa wsi, biorąc nazwę od właściciela wsi "Jabramowskiego", w brzmieniu ludowym nazwa ta w użyciu pozostaje do dnia dzisiejszego.

Rozwój gminy zahamowały działania wojenne z okresu I wojny światowej. Doszło wtedy do zaciętej bitwy, w czasie której Abramów został doszczętnie zniszczony. Ucierpiały również pozostałe miejscowości. Ludność żyła w wielkiej nędzy często mieszkając w ziemiankach. W okresie dwudziestolecia następuje powolna odbudowa zniszczonej miejscowości. W 1925 wybudowano kościół parafialny. W 1934 r. po pożarze jakim uległ budynek gminny w Wielkim, siedzibę przeniesiono do Abramowa, do 1937 r. Urząd Gminy mieścił się w prywatnym budynku. W czasie pożaru spłonęły wszystkie dokumenty dotyczące historii gminy.

Od roku 1945 r. Abramów stał się gminą. Okres powojenny to intensywna odbudowa gminy. Wzniesiono wiele budynków mieszkalnych, gospodarczych a także użyteczności publicznej: Ośrodek Zdrowia, 4 szkoły podstawowe z mieszkaniami dla nauczycieli, Bank Spółdzielczy, Gminną Spółdzielnię "Samopomoc ChłGOPSka", skupy mleka, strażnice OSP. Wybudowano również wiele odcinków dróg. W latach dziewięćdziesiątych oddano do użytku nową siedzibę UG, w którym mieszczą się Samorządowy Zespół Administracyjny Szkół, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Biblioteka , oraz dodatkowo Apteka, Urząd Pocztowy.

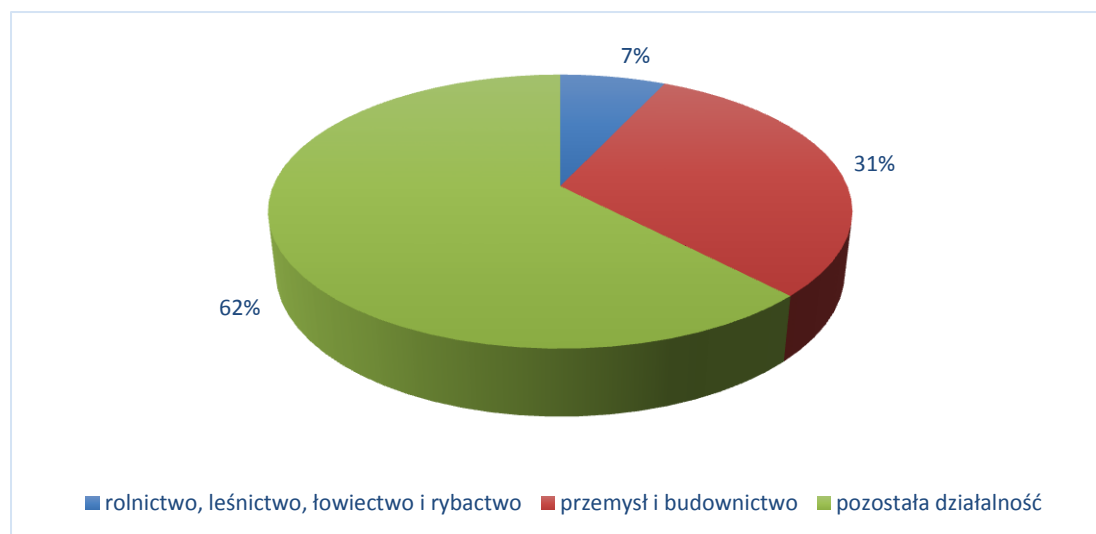
3. Gospodarka Gminy

3.1 Przedsiębiorczość

W 2014 roku na terenie Gminy Abramów było zarejestrowanych 172 podmioty gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, spośród których 11 należało do sektora publicznego, a 161 do sektora prywatnego. W ramach wszystkich przedsiębiorstw 62% wykonuje pozostałą działalność gospodarczą, 31% działa w ramach przemysłu i budownictwa, 7 4% to rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

Wykres 5. Przedsiębiorstwa z terenu Gminy Abramów. Podział według sektora (2014 r.) Źródło: www.stat.gov.pl

W ramach sektora publicznego spośród 11 podmiotów 9 należy do państwowych i samorządowych jednostek prawa budżetowego. Z kolei sektor prywatny, to przede wszystkim osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (136 jedn.), reszta to spółki handlowe (2 jedn.), spółdzielnie (2 jedn.) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne (10 jedn.).

Odnosząc się do wskaźników podmiotów gospodarki narodowej - 10 tys. ludności (przyjętych dla celów porównawczych przez GUS), należy stwierdzić, że na 10 tys. ludności na terenie Gminy Abramów przypada 411 firm. Na 10 tys. ludności w roku 2014 powstało więcej firm (31) niż zostało wyrejestrowanych (24). Na 100 osób w wieku produkcyjnym 5,3 osób fizycznych prowadzi działalność gospodarczą. Z kolei na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym przypada 51 nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w 2014 r. Odnosząc się do fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych można powiedzieć, że na 10 tys. mieszkańców przypada 24 tego typu instytucji. Dokładne dane prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki. Źródło: www.stat.gov.pl

Kategoria	Jednostka miary	Wartość wskaźnika		
		2012	2013	2014
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	jed.gosp.	404	398	411
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	jed.gosp.	29	17	31

jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	jed.gosp.	21	14	24
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	jed.gosp.	5,4	5,2	5,3
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	jed.gosp.	24	24	24
podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	jed.gosp.	48	28	51
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	jed.gosp.	67,6	65,6	67,5

4. Ludność Gminy

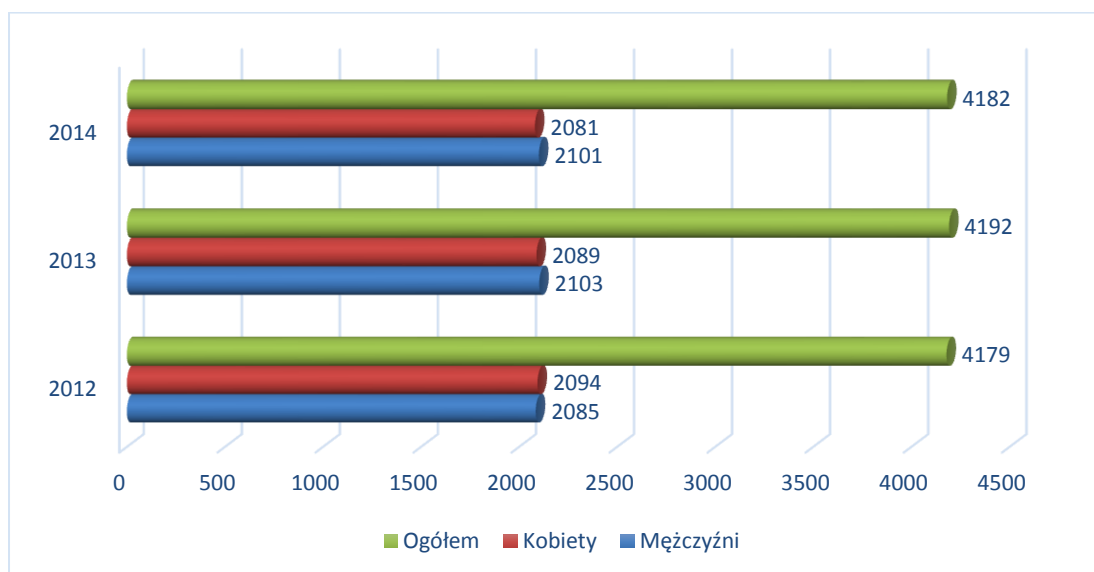
4.1 Demografia

Na koniec 2014 r. gminę Abramów zamieszkiwało 4182 mieszkańców. W roku 2014 populacja Gminy zmniejszyła się o 10 osób w stosunku do roku 2013. Gęstość zaludnienia w gminie wynosi 49 osób na 1 km².

Tabela 2. Demografia Gminy Abramów. Stan na 31 XII. Źródło: www.stat.gov.pl.

Wyszczególnienie	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Ogółem	4179	4192	4182
Kobiety			
Ogółem	2094	2089	2081
0-17	403	384	385
w. produkcyjny	1094	1107	1101
w. emerytalny	597	598	595
Mężczyźni			
Ogółem	2085	2103	2101
0-17	398	381	373
w. produkcyjny	1406	1437	1449
w. emerytalny	281	285	279

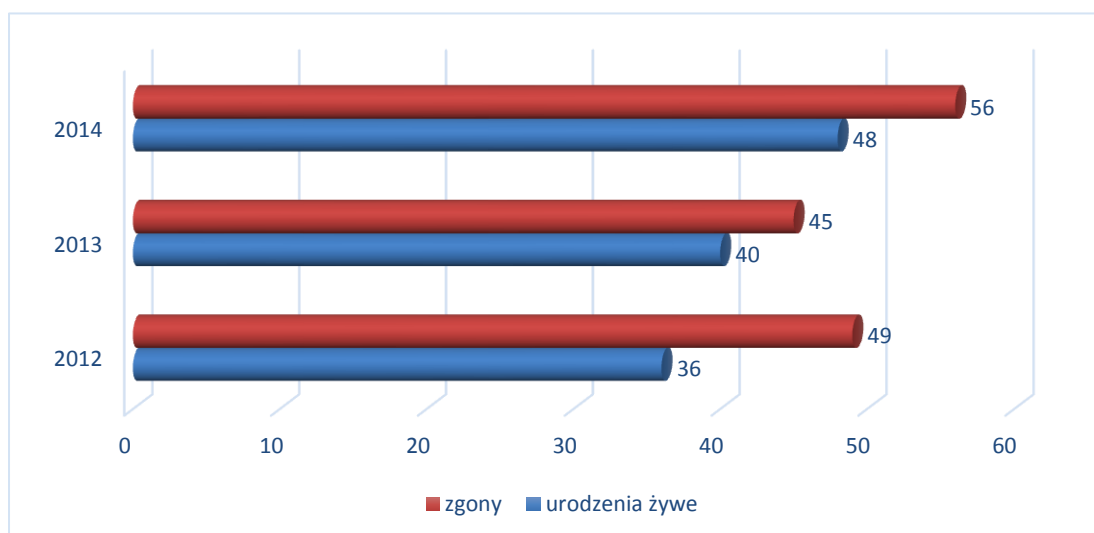
Wykres 6. Liczba mieszkańców Gminy Abramów w latach 2012-2014 w podziale na płeć oraz ogółem. Źródło: www.stat.gov.pl

Wśród ogólnej liczby mieszkańców gminy przeważa liczba mężczyzn wobec kobiet. W 2014 roku współczynnik feminizacji w gminie wyniósł 99.

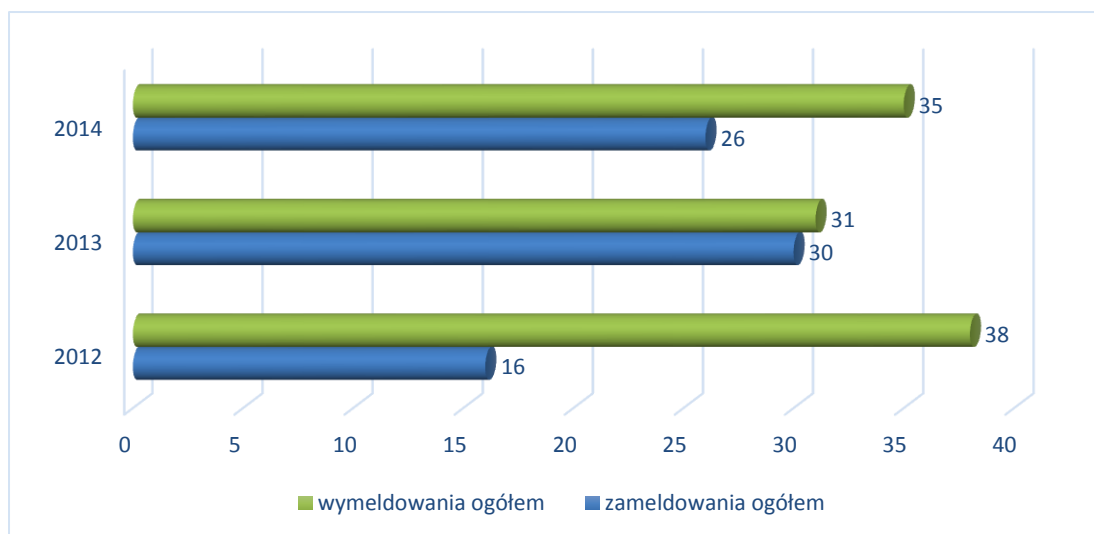
W latach 2012-2014 na terenie Gminy zanotowano ujemny przyrost naturalny (odpowiednio: -13, -5, -8 osób). Ogólny bilans lat był więc ujemny i wyniósł -26 osób.

Wykres 7. Ruch naturalny ludności (urodzenia i zgony) w Gminie Abramów w latach 2012-2014. Źródło: www.stat.gov.pl.

Również w przypadku salda migracji wskaźniki są ujemne. Łącznie, w przeciągu ostatnich trzech lat, wyniosło ono - 32 osoby.

Wykres 8. Migracje na terenie Gminy Abramów w latach 2012-2014. Źródło: www.stat.gov.pl.

Wśród mieszkańców Gminy Abramów w 2014 roku ponad połowa, to osoby wieku produkcyjnym(61%),18,1% stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym(0-17 lat), natomiast osoby w wieku 60 i więcej (w przypadku kobiet) i 65 i więcej (w przypadku mężczyzn) stanowią grupę osób w ilości 20,9%. Należy zwrócić uwagę, że w poszczególnych latach w wieku produkcyjnym widoczna jest większa liczba mężczyzn niż kobiet, natomiast w wieku poprodukcyjnym liczba kobiet jest ponad dwukrotnie większa niż liczba mężczyzn, co wiąże się z większą umieralnością mężczyzn w tym przedziale wiekowym. Widoczny jest nieznaczny wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, co jest zjawiskiem korzystnym dla Gminy, liczba osób w wieku poprodukcyjnym nieznacznie zmalała. Stopniowo maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, co ma wpływ na starzenie się mieszkańców Gminy.

4.2 Poziom życia

W 2013 r. dochody Gminy Abramów w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 3066 zł, przy wydatkach w wysokości 3154 zł. W tym samym roku wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 14% całości wydatków gminnego budżetu (spadek o 2,5 punktu procentowego w stosunku do roku poprzedniego). W Powiecie Lubartowskim wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 15,4% wydatków budżetu.

4.3 Mieszkalnictwo

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosi w Gminie Abramów 93,4 m² (2013 r.). W tym samym roku gminne wydatki przeznaczone na gospodarkę mieszkaniową wyniosły 0,6% ogółu wydatków budżetowych przy 0,8% dochodu z tego samego tytułu.²

Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Abramów. Źródło: dane GUS www.stat.gov.pl

	Jednostka miary	2012	2013	2014
ZASOBY MIESZKANIOWE				
Zasoby mieszkaniowe wg lokalizacji				
Ogółem				
mieszkania	mieszk.	1268	1271	1270
izby	izba	5068	5085	5082
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	118356	118734	118660
Budynki mieszkalne w Gminie				
Ogółem	bud.	1232	1234	1233
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne				
Ogółem				
wodociąg	mieszk.	1076	1079	:
ustęp splukiwany	mieszk.	854	857	:
łazienka	mieszk.	814	817	:
centralne ogrzewanie	mieszk.	718	721	:
Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań				
wodociąg	%	84,9	84,9	:
łazienka	%	64,2	64,3	:
centralne ogrzewanie	%	56,6	56,7	:
Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki				
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	m ²	93,3	93,4	93,4
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m ²	28,3	28,3	28,4
mieszkania na 1000 mieszkańców	mieszk.	303,4	303,2	303,7

² Dane na temat poziomu życia i mieszkalnictwa zgodnie z GUS.

5. Infrastruktura społeczna

5.1 Oświata

W Gminie Abramów działa Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Abramowie, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Abramowie, Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Wielkiem, Szkoła Podstawowa im. Czesława Janczarskiego w Wielkolesie. Szczegółową charakterystykę szkół zawierają poniższe tabele:

Tabela 4. Gimnazjum im. Jana Pawła II w Abramowie. Dane instytucji.

Gimnazjum im. Jana Pawła II w Abramowie			
	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Liczba uczniów	156	148	151
Liczba uczniów niepełnosprawnych	5	3	5
Liczba nauczycieli	18	17	18
Infrastruktura edukacyjna	W budynku szkoły znajdują się świetlica, sala gimnastyczna, pracownia komputerowa, siłownia, biblioteka oraz osiem klasopracowni. Uczniowie uczęszczają do 3 klas a uczą się w siedmiu oddziałach tj. 2 oddziały klasy I, 3 oddziały klasy II i 2 oddziały klasy III		
Zajęcia sportowe	W szkole odbywają się zajęcia sportowe w SKS, prowadzone przez wykwalifikowanych nauczycieli. Zajęcia prowadzone są w trzech grupach chłopców i dziewcząt: - piłka siatkowa dziewcząt, - piłka siatkowa chłopców, - kolarstwo chłopców i dziewcząt. Uczęszcza na nie łącznie 30 uczniów. Uczniowie często uczestniczą w różnego typu zawodach sportowych organizowanych na etapie szkoły a także powiatu zajmując w nich czołowe miejsca.		
Uczniowie niepełnosprawni	W latach 2012-2014 do szkoły uczęszczało łącznie ośmiu uczniów niepełnosprawnych, według następującej kategorii niepełnosprawności: 1 uczennica- upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym sprzężone z niepełnosprawnością ruchową, 1 uczeń upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, 3 uczniów z niepełnosprawnością ruchową, 3 uczniów słabowidzących. Uczniowie ci uczęszczali na zajęcia rewalidacyjne, które prowadzone były według indywidualnych programów dostosowanych do ich niepełnosprawności oraz treści orzeczeń Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej w Lubartowie. Zajęcia prowadzili nauczyciele mający kwalifikacje do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych oraz korekcji postawy.		
Działalność świetlicy socjoterapeutycznej	Działalność świetlicy socjoterapeutycznej polega na pomocy uczniom z rodzin borykających się z problemem uzależnień jednego lub obojga rodziców. W ramach pracy świetlicy uczniowie uczęszczają na różnego typu zajęcia artystyczne i sportowe. W szkole dużą popularnością cieszy się Kabaret "Szpilka". Prowadzone są również zajęcia sportowe ze		

	<p>szczególnym uwzględnieniem kolarstwa. Ponadto organizowane są różnego rodzaju konkursy, turnieje sportowe i wystawy o tematyce profilaktyki uzależnień. Świetlica socjoterapeutyczna działa we współpracy z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii w Abramowie. GKRPAiN finansuje znaczną część działalności świetlicy taką jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zakup sprzętu dla kolarzy, - wyjazdy na basen, - zakup sprzętu sportowego, - zakup nagród dla zwycięzców konkursów, - opłacanie instruktorów i nauczycieli prowadzących zajęcia.
Realizowane programy dodatkowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. "Aktywna praca na rzecz zwalczania kłusownictwa, życia zgodnie z naturą i samoorganizacji społeczności lokalnej" 2. YOUNGSTER - Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej. 3. Projekt Podnoszenia Jakości Nauczania Języków Obcych. <p>Realizacja w/w projektów polegała na uczęszczaniu uczniów na dodatkowe zajęcia rozwijające. W projekcie łącznie brało udział 23 uczniów. W ramach realizacji w/w projektów szkoła otrzymała dodatkowe pomoce naukowe.</p>

Tabela 5. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Abramowie. Dane instytucji.

Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Henryka Sienkiewicza w Abramowie		
	2012/2013	2013/2014
Liczba uczniów	121	119
Liczba uczniów niepełnosprawnych	3	3
Liczba nauczycieli	17	17
Realizowane programy dodatkowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Program zajęć dodatkowych z matematyki dla uczniów klasy VI opracowany i realizowany przez panią Anetę Flisiak. 2. Program zajęć wyrównawczych dla uczniów klas IV, V i VI opracowany i realizowany przez panią Anetę Flisiak. 3. Program zajęć koła matematycznego dla uczniów klas V i VI opracowany i realizowany przez panią Anetę Flisiak. 4. Program zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z języka polskiego w klasie VI opracowany i realizowany przez panią Bożenę Rojek. 5. Program zajęć dodatkowych z języka polskiego w klasie VI opracowany i realizowany przez panią Bożenę Rojek. 6. Program zajęć koła teatralnego opracowany i realizowany przez panią Bożenę Rojek. 7. Program pozalekcyjnych zajęć sportowych dla klas IV-VI opracowany i realizowany przez panią Małgorzatę Zarychtę. 8. Program zajęć dydaktyczno- wyrównawczych z języka polskiego w klasie V opracowany i realizowany przez panią Bożenę Rojek. 9. Program zajęć koła ortograficznego opracowany i realizowany przez panią Bożenę Rojek. 10. Program zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z języka polskiego w klasie IV opracowany i realizowany przez panią Bożenę Rojek. 11. Program zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z języka angielskiego w klasach IV- VI opracowany i realizowany przez panią Martę Pyzio. 	

	<p>12. Program zajęć koła z języka angielskiego w klasach IV - VI opracowany i realizowany przez panią Martę Pyzio.</p> <p>13. Program zajęć koła z języka angielskiego w klasach I - III opracowany i realizowany przez panią Martę Pyzio.</p> <p>14. Program zajęć dydaktyczno-wyrównawczych dla uczniów klasy III opracowany i realizowany przez panią Jolantę Marzec.</p> <p>15. Program zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla uczniów klasy III opracowany i realizowany przez panią Jolantę Marzec.</p> <p>16. Program zajęć artystycznych dla uczniów klasy I opracowany i realizowany przez panią Jolantę Marzec.</p> <p>17. Program zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla uczniów klasy II opracowany i realizowany przez panią Annę Korzeniowską.</p> <p>18. Program zajęć wyrównawczych dla uczniów klasy II opracowany i realizowany przez panią Annę Korzeniowską.</p> <p>19. Program zajęć dydaktyczno-wyrównawczych dla uczniów klasy I opracowany i realizowany przez panią Barbarę Paluch.</p> <p>20. Program zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla uczniów klasy I opracowany i realizowany przez panią Barbarę Paluch.</p> <p>21. Program zajęć plastycznych dla uczniów klasy II opracowany i realizowany przez panią Barbarę Paluch.</p> <p>22. Program autorski dotyczący podnoszenia kultury osobistej wychowanków świetlicy „Jak Cię widzą tak Cię piszą” realizowany na zajęciach świetlicowych opracowany i realizowany przez panią Jolantę Chomiuk.</p>	
Zajęcia sportowe	<p>W Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Abramowie odbywają się pozalekcyjne zajęcia sportowe sponsorowane przez GKRPA. Głównym celem w/w zajęć jest wspieranie wszechstronnego rozwoju uczniów poprzez kształtowanie nawyku aktywnego wypoczynku, zdobywanie umiejętności dbania o swoje zdrowie oraz rozwijanie zainteresowań sportowych uczniów. Zajęcia prowadzone są raz w tygodniu w wymiarze dwóch godzin.</p>	
Działalność świetlicy socjoterapeutycznej	<p>Celami świetlicy są:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Łagodzenie niedostatków wychowawczych w rodzinie; • Przystosowanie dzieci do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie; • Eliminowanie przyczyn i przejawów utrwalonych zaburzeń zachowania utrudniających dziecku realizację zadań życiowych; • Zapewnienie opieki wychowawczej; • Tworzenie warunków do nauki własnej i pomoc w nauce; • Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień wychowanków; • Zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom; • Zapewnienie terapii wychowawczej zapobiegającej uzależnieniom; • Wdrażanie do prawidłowego pełnienia ról społecznych; • Propagowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego. <p>Ponadto świetlica stara się zapewnić swoim podopiecznym przebywanie w życzliwym, pogodnym, bogatym w wartości i uporządkowanym środowisku oraz pomoc w zakresie nauki szkolnej. Organizowane są wyjazdy na basen dwa razy w miesiącu oraz wycieczki krajoznawcze.</p>	
Oddział Przedszkolny		
	2012/2013	2013/2014
Liczba oddziałów	3 oddziały przedszkolne: grupa 6-latków, grupa 4-5-latków, grupa 3-4-latków.	
Liczba dzieci	71	67

Liczba nauczycieli	4	4
Programy dodatkowe	1.Program zajęć z języka angielskiego w oddziale przedszkolnym (grupa 6-latków) opracowany i realizowany przez panią Martę Pyzio. 2.Program zajęć z języka angielskiego w przedszkolu (grupy 3-4-latków oraz 4-5-latków) opracowany i realizowany przez panią Martę Pyzio. 3.Program zajęć z religii w przedszkolu (grupa 3-4- latków i 4-5-latków) opracowany i realizowany przez panią Małgorzatę Białek. 4.Program zajęć z religii w przedszkolu (grupa 6-latków) opracowany i realizowany przez panią Małgorzatę Białek. 5.Program pracy wyrównawczej i wspomagającej w oddziale przedszkolnym opracowany i realizowany przez panią Agnieszkę Zaworską. 6.Program zajęć dydaktyczno-wyrównawczych realizowany w grupie dzieci 4-5-letnich opracowany i realizowany przez panią Mariolę Piech.	

Tabela 6. Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Wielkiem. Dane instytucji, rok szkolny 2014/2015.

Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Wielkiem		
Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Zajęcia dodatkowe
58	10	W szkole działa klub sportowy specjalizujący się w dziedzinie kolarstwa oraz lekko atletyki. Ponadto prowadzone są różnorodne zajęcia edukacyjne, które rozwijają zainteresowania uczniów, wyrównują braki edukacyjne i zachęcają do przyjemnego i bezpiecznego spędzania czasu wolnego
Oddział Przedszkolny		
15	1	Nieodpłatne zajęcia z języka angielskiego i religii w wymiarze 2x30 min.

Tabela 7. Szkoła Podstawowa im. Czesława Janczarskiego w Wielkolesie. Dane instytucji, rok szkolny 2014/2015.

Szkoła Podstawowa im. Czesława Janczarskiego w Wielkolesie		
Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	
102	13	W szkole nie funkcjonuje klub sportowy, w ostatnich dwóch latach nie realizowano programów dodatkowych
Oddział Przedszkolny		
19	1	Dodatkowe programy - zajęcia z języka angielskiego

Opiekę psychologiczno – pedagogiczną nad dziećmi i młodzieżą z Gminy Abramów sprawuje Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lubartowie, która wydała w latach 2012-2014 następującą liczbę orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i nauczania indywidualnego dla uczniów Gminy Abramów:

- w 2012 roku - 9 orzeczeń, 2013 roku - 4 orzeczenia, 2014 roku - 5 orzeczeń.

5.2 Kultura

Gminna Biblioteka Publiczna w Abramowie

Gminna Biblioteka Publiczna w Abramowie jest samorządową instytucją kultury działającą w obrębie krajowej sieci bibliotecznej. W skład Biblioteki wchodzi:

- GBP w Abramowie,
- Filia w Wielkolesie,
- 3 punkty biblioteczne: w Ciotczy, Dębinach i Wielkiem.

Misją Biblioteki jest rozpoznawanie, rozwijanie i zaspokajanie potrzeb czytelniczych, informacyjnych, edukacyjnych lokalnego społeczeństwa oraz upowszechnianie kultury i czytelnictwa. Ważnym elementem misji jest edukacja i przygotowanie małych dzieci do wczesnych kontaktów z książką i biblioteką oraz pomoc w rozwijaniu umiejętności samokształcenia uczniów i studentów.

Do podstawowych zadań biblioteki należy:

1. Gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych służących rozwijaniu czytelnictwa oraz zaspokajaniu potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu,
2. Pełnienie funkcji ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznej,
3. Udostępnianie zbiorów na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie wypożyczeń i wymiany międzybibliotecznej,
4. Współdziałanie z bibliotekami szkolnymi, instytucjami i organizacjami w zakresie rozwijania czytelnictwa i zaspokajania potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczności Gminy Abramów,
5. Doskonalenie form i metod obsługi użytkowników biblioteki poprzez wykorzystywanie nowych możliwości technicznych w tej dziedzinie,
6. Wzbogacanie oferty poprzez organizację wydarzeń kulturalnych i uczestniczenie w organizacji życia kulturalnego społeczności lokalnej oraz promowanie rodzimych artystów i osób utalentowanych,
7. Udzielanie pomocy organizacyjnej i merytorycznej dla lokalnych inicjatyw i przedsięwzięć kulturalnych (grup zainteresowań, organizacji społeczno-kulturalnych itp.).

Biblioteka jako jedyna instytucja kultury stara się objąć swoim zainteresowaniem wszystkie grupy użytkowników, począwszy od dzieci najmłodszych, poprzez uczniów, osoby dorosłe, aż po seniorów. Dla każdej z powyższych grup stara się zakupywać odpowiednią literaturę oraz organizować wydarzenia kulturalne. Są to m.in.: spotkania autorskie, wystawy lokalnych artystów, warsztaty, szkolenia, lekcje biblioteczne, konkursy, kiermasze, imprezy o charakterze oświatowym i rozrywkowym. Biblioteka interesuje się i upowszechnia tradycje lokalne, poprzez gromadzenie informacji, dokumentów życia społecznego, upamiętnia zasłużonych mieszkańców naszej gminy, przypomina i popularyzuje tradycje Świąteczne.

Najważniejsze wydarzenia w GBP w 2012 r.:

- Posumowanie i rozstrzygnięcie konkursu „Czytelnik Roku 2011”,
- Wystawa sztuki użytkowej i malarstwa Anny Iwan z Sosnowki,
- Konkurs pn. „Barwni bohaterowie Jana Brzechwy” realizowany wspólnie z biblioteką szkolną w Abramowie,
- Konkurs „W krainie baśni”,
- Spotkanie autorskie z Wiesławem Drabikiem,
- Wystawy ozdób wielkanocnych oraz bożonarodzeniowych wykonanych przez mieszkańców naszej gminy oraz kiermasz ozdób bożonarodzeniowych.

Najważniejsze wydarzenia w GBP w 2013 r.:

- Wystawa rzeźby Jacka Wiaka z Abramowa,
- Posumowanie i rozstrzygnięcie konkursu „Czytelnik Roku 2012”,
- Realizacja projektu wspólnie z biblioteką szkolną w Abramowie pn. „Jestem bezpieczny”,
- Realizacja projektu dla seniorów pn. „O finansach... w bibliotece”, polegającego na cyklu szkoleń z zakresu: jak racjonalnie gospodarować budżetem domowym, jak wybrać najkorzystniejszą ofertę bankową, jak wybrać polisę ubezpieczeniową, jak założyć konto i zrobić przelew przez Internet,
- Warsztaty rękodzielnicze „Nitką malowane”,
- Realizacja projektu dla przedszkolaków i uczniów klasy „0” pn. „Międzypokoleniowe potyczki z bajkami”, w ramach którego odbyło się: spotkanie autorskie z Edytą Zarebską, „Bajkolandia w bibliotece” – czytanie bajek dzieciom przez osoby znane w gminie, spotkanie autorskie z Magdaleną Mazur-Ciseł, prezentacja postaci bajkowych w strojach zakupionych przez sponsora - LGD „Małe Mazowsze” podczas

Ślubowania Klasy I w ZSP w Abramowie, „Bożonarodzeniowe opowieści” – czytanie dzieciom bajek o Bożym Narodzeniu przez rodziców,

- Wystawy okolicznościowe ozdób i stroików wykonanych przez mieszkańców naszej gminy z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia.

Najważniejsze wydarzenia w GBP w 2014 r.:

- Bal karnawałowy dla przedszkolaków,
- Podsumowanie konkursu „Czytelnik roku 2013”,
- Projekt „Tydzień z Internetem” (zajęcia z kl. II-III i przeprowadzenie lekcji „Co ze mnie wyrośnie”),
- Konkurs realizowany wspólnie z biblioteką szkolną w Abramowie dla uczniów Szkoły Podstawowej w Abramowie i Gimnazjum pt. „Czytać każdy może. Na tropie ciekawych książek”,
- Spotkanie autorskie w Filii w Wielkolesie z Marianną Grabek z Wielkolasu autorką książki „Kłosa złotem malowane”,
- Nawiązanie współpracy z Klubem Seniora (wykonywanie biżuterii, robótek ręcznych oraz wspólne spotkanie seniorów z kl. IV podczas którego wykonywano kartkę bożonarodzeniową),
- 3 imprezy „Święto Pani Jesieni” oraz 4 imprezy „Święto Pluszowego Misia”,
- Konkurs realizowany we wszystkich szkołach podstawowych pt. „Najpiękniejsza Gwiazda Bożonarodzeniowa” oraz uroczyste podsumowanie konkursu połączone z degustacją potraw wigilijnych i koncertem kolęd i pastorałek,
- 5 wystaw ukazujących pasję i zdolności artystyczne mieszkańców naszej gminy: ozdób ogrodowych, ozdób wielkanocnych, sztuki decoupage, ozdób z papierowej wikliny oraz ozdób szydełkowych.

5.3 Służba zdrowia

W Gminie prowadzi działalność Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Abramów, w którym na co dzień pracuje: lekarz specjalista medycyny rodzinnej, 2 pielęgniarki środowiskowe, pielęgniarka medycyny szkolnej oraz położna środowiskowa.

Liczba udzielonych porad lekarskich:

- w roku 2012 - 15 689, w tym 2 421 dzieciom do 18 roku życia,
- w roku 2013 - 15 714, w tym 2 463 dzieciom do 18 roku życia,

- w roku 2014 - 15 217, w tym 2 461 dzieciom do 18 roku życia.

Główne problemy zdrowotne mieszkańców Gminy Abramów (w kolejności częstotliwości występowania), to:

- choroby układu krążenia, w tym choroba nadciśnieniowa oraz choroba niedokrwienna serca,
- cukrzyca,
- choroby tarczycy (nadczynność i niedoczynność),
- choroby układu kostno-stawowego (choroba zwyrodnieniowa stawów, choroba zwyrodnieniowa kręgosłupa, dyskopatie),
- przewlekłe nieżyty oskrzeli,
- choroby układu pokarmowego (głównie choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy),
- nowotwory,
- anemie,
- alkoholizm i nikotynizm.

Dodatkowo wśród dzieci i młodzieży najczęściej występują:

- wady wzroku
- zniekształcenia kręgosłupa (najczęściej skoliozy)
- astma oskrzelowa

W ramach profilaktyki wśród dzieci i młodzieży prowadzone są:

- bilanse w 2,4,6, 10,14,16 i 18 roku życia,
- szczepienia ochronne w ramach kalendarza szczepień obowiązkowych,
- szczepienia zalecane u chętnych pacjentów przeciwko pneumokokom, meningokokom, rota wirusom, ospie wietrznej, grypie,
- fluoryzacja w klasach 1-6 Szkoły Podstawowej prowadzona przez pielęgniarkę szkolną,
- programy edukacyjno-zdrowotne realizowane w szkołach przez pielęgniarkę medycyny szkolnej dotyczące: higieny osobistej, zdrowego stylu życia i odżywiania, zapobiegania wypadkom, udzielania pierwszej pomocy, zagrożeń związanych z uzależnieniami oraz używkami: np. alkohol, nikotyna, dopalacze, narkotyki.

Problemy, z jakim borykają się pracownicy ośrodka w codziennej praktyce, to:

- zgłaszanie się samodzielne dzieci (do 14-go roku życia dzieci powinny zgłaszać się z opiekunem),

- brak reakcji rodziców na wezwania do szczepień i bilansów,
- ignorowanie skierowań, głównie do okulisty i ortopedy, co skutkuje pogłębianiem się wad wzroku i postawy,
- wśród osób starszych, z ograniczoną sprawnością psychoruchową, pozbawionych opieki innych członków rodziny występują problemy z komunikacją dotyczącą prawidłowego stosowania leków, prawidłowego odżywiania, higienicznego trybu życia.

5.4 Pomoc społeczna

Pomoc społeczna na terenie Gminy Abramów wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem świadczonej pomocy społecznej jest podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Starając się dostosować rodzaj i charakter pomocy do potrzeb mieszkańców Gminy, GOPS na bieżąco gromadzi dane dotyczące sytuacji rodzinnej, zawodowej, zdrowotnej mieszkańców korzystających z pomocy oraz dane przekazywane przez inne podmioty, działające w systemie pomocy społecznej, a także analizuje zasoby Gminy w sferze socjalnej (kadrowych i instytucjonalnych). Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Abramowie jest jedyną jednostką organizacyjną, realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej w Gminie Abramów. Struktura organizacyjna GOPS obejmuje następujące etaty: 2 pracowników socjalnych, asystent rodziny oraz kierownik Ośrodka.

Jak wynika z poniższych danych, liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej znacząco wzrosła na przestrzeni lat 2012-2014, odnotowano wzrost o 25%. Prawie 2/3 z nich stanowią osoby długotrwale korzystający z pomocy społecznej.

Tabela 8. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia. Źródło: OZPS 2013 r.

	2012	2013	2014
Osoby, którym przyznano świadczenie			
Liczba osób W tym:	141	157	165
Osoby długotrwale korzystające	93	100	107
Liczba rodzin	62	86	91
Liczba osób w rodzinach	248	296	311

W roku 2014 GOPS podejmował szereg działań mających na celu poprawę sytuacji życiowej osób i rodzin mających trudności w zaspokajaniu swoich podstawowych potrzeb bytowych i borykających się z różnymi problemami, min realizował świadczenia pieniężne w postaci wypłat: zasiłku stałego, zasiłku okresowego, zasiłku celowego, specjalnego zasiłku celowego, zasiłku celowego i okresowego o charakterze zwrotnym oraz świadczenia niematerialne realizowane bez wypłaty środków pieniężnych na rzecz uprawnionych.

Tabela 9. Rodzaje świadczeń oraz liczba osób objętych pomocą. Źródło: Dane GOPS.

Rodzaj świadczenia	Liczba osób objętych pomocą			
	2012	2013	2014	Łączna kwota w 2014 roku
Zasiłki okresowe	68	51	53	10000 zł
Zasiłki celowe:				25061,54 zł
Środki czystości oraz artykuły higieny osobistej	50	65	48	
Zakup odzieży, obuwia	60	66	45	
Wyposażenie szkolne	80	130	107	
Leki, leczenie	46	36	31	
Remonty, malowanie sprzęt AGD	11	11	12	
Energia elektryczna i gaz	43	65	49	
Opał	107	74	78	
Zasiłki celowe specjalne	38	35	60	

W 2014 roku na podstawie Uchwały Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 był realizowany program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zapewnił pomoc w postaci jednego gorącego posiłku dziennie oraz świadczeń pieniężnych w formie zasiłku celowego na zakup żywności. Łączna kwota realizacji Programu w 2014 r. objęła kwotę: 40400,00 zł. Dzieci i młodzież miała możliwość skorzystania z gorących posiłków w placówkach oświatowych – tj. w szkołach, ośrodkach szkolno-wychowawczych, przedszkolach.

Tabela 10. Ilość osób objętych pomocą w zakresie Programu: Pomoc państwa w zakresie dożywiania. Źródło GOPS.

Rodzaj świadczenia	Ilość osób objętych pomocą		
	2012	2013	2014
Dożywianie			
Zasiłki celowe na dożywianie	136	163	190
w tym dofinansowanie z budżetu wojewody	0	16	55
Żywnienie-szkoly-przedszkola			
Do 150 % kryterium dochodowego	53	63	73
Pow. 150 % kryterium dochodowego	35	30	24

Pracownicy socjalni zawierali kontrakty socjalne z osobami ubiegającymi się o pomoc, określając uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny. Umowa mobilizuje osoby korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej do podjęcia aktywności zawodowej, wzrostu samodzielności życiowej, poprawy funkcjonowania rodziny i relacji w niej. Liczba zawartych kontraktów socjalnych w latach 2012-2014:

- w 2012 roku: 7,
- w 2013 roku: 8,
- w 2014 roku: 6.

W 2014 roku GOPS realizował odpłatność za pobyt 6 osób umieszczonych w Domach Pomocy Społecznej.

Tabela 11. Informacja dotycząca osób umieszczonych w DPS. Źródło: Dane GOPS.

Informacja dotycząca osób umieszczonych w DPS	2012	2013	2014
Liczba osób umieszczonych w DPS	1	0	0
Liczba osób, skierowanych oczekujących, w tym z poprzednich lat	0	1	1
Liczba osób przebywających w DPS	6	5	4

W ramach realizacji Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w 2014 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Abramowie współfinansował pobyt jednego dziecka w rodzinie zastępczej.

W ramach gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną realizowano następujące zadania: udzielenie pomocy w formie zasiłków, finansowanie dożywiania dzieci w szkole, dofinansowanie wypoczynku letniego, dofinansowanie zakupu przyborów szkolnych, udzielanie pomocy rodzinom w ramach przeciwdziałania przemocy

w rodzinie, alkoholizmowi, poradnictwo socjalne i rodzinne, organizowanie czasu wolnego w świetlicy.

Od czerwca 2014 r. Ośrodek realizuje nowe zadanie gminy, jakim jest przyznawanie i wydawanie Karty Dużej Rodziny. Uprawnienia przysługujące osobom posiadającym ważną Kartę polegają na przyznaniu korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów, usług lub innych form działalności. W roku 2014 wydano 76 KDR.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Abramowie w 2014 roku realizował projekt systemowy pn. „Nowe umiejętności kapitałem przyszłość - promocja aktywnej integracji społecznej i zawodowej w gminie Abramów”, w ramach Działania 7.1.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodek pomocy społecznej powiatowe centra pomocy rodzinie. Była to kontynuacja działań GOPS z lat 2008-2014.

Praca Ośrodka, to także aktywność obejmująca inne obszary, bez których trudno byłoby podejmować działania na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców, m.in. diagnozowanie potrzeb społecznych, opracowywanie programów osłonowych, aktualizacja i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Zespół Interdyscyplinarny

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej został powołany Zarządzeniem Wójta Gminy Abramów Nr 21/2012 z dnia 14 czerwca 2012 roku w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na terenie gminy Abramów. Zadania związane z techniczną i organizacyjną stroną działalności ZI realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W skład Zespołu wchodzi 8 osób, są to przedstawiciele:

- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Abramowie,
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Abramowie,
- Sądu Rejonowego w Lubartowie,
- Posterunku Policji w Kamionce,
- Gimnazjum im. Jana Pawła II w Abramowie,
- Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Abramowie,
- Szkoły Podstawowej im. Czesława Janczarskiego w Wielkolesie,
- Szkoły Podstawowej im. Kazimierza Wielkiego w Wielkiem,
- Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Abramowie.

Tryb, sposób powoływania, odwoływania członków Zespołu oraz szczegółowe warunki jego funkcjonowania zostały określone w Uchwale nr V/19/2011 Rady Gminy Abramów z dnia z 31 marca 2011 r.

Zespół Interdyscyplinarny podejmuje działania, wynikające z Ustawy o Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie oraz w oparciu o Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i ochrony Ofiar w Rodzinie zatwierdzony uchwałą Nr/18/2011 Rady Gminy Abramów z dnia 31 marca 2011 roku.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii w Gminie Abramów na 2015 r. określa cele i zadania Gminy w oparciu o ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356) i ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124).

Cele programu:

- 1) Zapobieganie powstawaniu i rozszerzaniu się zjawisk patologii społecznej w szczególności nadużywania alkoholu i narkotyków.
- 2) Zmniejszenie rozmiarów aktualnie istniejących problemów alkoholowych i innych zjawisk patologicznych, w tym przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
- 3) Ograniczenie picia alkoholu przez osoby małoletnie.
- 4) Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami.
- 5) Promocja zdrowego stylu życia, w szczególności wśród dzieci i młodzieży.

Zadania Gminnego Programu:

- 1) Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków
- 2) Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkotykowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie
- 3) Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałaniu narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenia pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo- wychowawczych i socjoterapeutycznych

- 4) Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkotykowych.
- 5) Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 ust. 1 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA)

W roku 2014 Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prowadziła następujące działania:

- 1) Finansowanie działania punktu konsultacyjnego. Łącznie udzielono 34 konsultacji psychologicznych w tym 23 osobom uzależnionym od alkoholu, 10 dorosłym członkom rodzin, w których występuje problem alkoholowy.
- 2) Finansowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy oraz wyjazdów na basen do MOSiR w Lubartowie.
- 3) Dofinansowanie Rajdu Trzeźwościowego organizowanego przez Klub Abstynenta „Nadzieja”.
- 4) Sfinansowano szkolenie dla członków GKRPAiN.
- 5) Sfinansowanie nagród dla 9 uczniów za udział w konkursie „Jestem Bezpieczny”.
- 6) Sfinansowano warsztaty profilaktyczne dla Gimnazjum o tematyce „Alkohol a przemoc w rodzinie”.
- 7) Dofinansowano działanie sekcji kolarskiej działającej przy Gimnazjum w Abramowie.
- 8) W ramach działania Świetlic Socjoterapeutycznych zakupiono i przekazano do wszystkich 4 szkół artykuły szkolne m.in. komputer, stoły do tenisa, piłki.
- 9) Zakupiono nagrody dla uczniów Szkoły Podstawowej w Wielkolesie za udział w konkursie o tematyce antyalkoholowej.
- 10) Doposażono stanowisko koordynatora w niezbędne artykuły m.in. szafa, fotele.
- 11) Zakupiono piłki dla GKS Abramów.
- 12) Opiniowano podania o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.
- 13) Skontrolowano 10 sklepów w zakresie przestrzegania zasad wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
- 14) Prowadzono diagnozę problemów narkotykowych na terenie gminy.

5.5 Policja

Na obszarze województwa lubelskiego istnieje kilkadziesiąt komend i komisariatów policyjnych. Teren Gminy Abramów podlega pod Posterunek Policji w Kamionce.

Dane z Posterunku Policji w Kamionce dotyczące liczby przestępstw zaistniałych na terenie Gminy Abramów w latach 2012-2014 z uwzględnienie przestępstw popełnionych przez nieletnich przedstawione są w poniższej tabeli.

Tabela 12. Przestępczość na terenie Gminy Abramów. Dane Posterunek Policji w Kamionce.

Rok	2012	2013	2014
Ogólna liczba przestępstw	48	35	22
Liczba przestępstw popełnianych przez nieletnich	3	0	1

Z powyższych danych wynika, że poprawia się bezpieczeństwo mieszkańców, a liczba przestępstw w latach 2012 -2014 zmalała o ponad połowę.

5.6 Rekreacja i sport

W Gminie w obszarze sportu działalność prowadzi Gminny Ludowy Klub Sportowy Abramów, który został założony w 1985 roku. W klubie sportowym działa sekcja piłki nożnej skupiająca około 60 zawodników, prowadzone są szkolenia dla dzieci i młodzieży z zakresu piłki nożnej. Klub jest organizatorem turnieju tenisa stołowego dla dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców Gminy Abramów oraz turnieju piłki siatkowej dla młodzieży i dorosłych mieszkańców Gminy Abramów.

5.7 Organizacje społeczne

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Rada Gminy Abramów corocznie uchwała „Roczny program współpracy Gminy Abramów z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”.

Przedmiotowy program określa kierunki, obszary, zadania współpracy jednostki samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi. Przedmiotem współpracy Gminy Abramów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art.

3 ustawy jest realizacja zadań publicznych, w tym wspieranie, rozpowszechnianie kultury fizycznej i sportu wśród mieszkańców gminy, oraz wspierania rozwoju kultury, lokalnych wydarzeń kulturalnych i ochrony dziedzictwa kulturowego.

Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi odbywa się w oparciu o zasady partnerstwa, pomocniczości, suwerenności stron, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.

Na terenie Gminy Abramów działa 8 jednostek OSP:

- Abramów,
- Dębiny,
- Glinnik,
- Michałówka,
- Sosnówka,
- Wielkie,
- Wielkolas,
- Wolica.

Wszystkie jednostki poza działalnością statutową, jaką jest obowiązek wyszkolenia bojowego i udział w akcjach gaśniczych oraz innych zdarzeniach (wypadki komunikacyjne, powódź, likwidacja skażeń ekologicznych itp.), zajmują się sprawami społecznymi, kulturalnymi i gospodarczymi na terenie swojej miejscowości i całej gminy. Przejawia się to przede wszystkim w udziale strażaków w różnych uroczystościach na terenie gminy i powiatu organizowanych przez samorządy, jak również władze kościelne. Druhowie strażacy biorą również udział w pogadankach na temat ochrony ppoż. w szkołach. Tradycją strażacką jest także organizowanie zabaw publicznych w remizach OSP. Od wielu lat jednostki OSP biorą udział w akcji „Pomóż dzieciom przetrwać zimę” i innych akcjach charytatywnych organizowanych przez szkoły, samorząd itp.

W Gminie działalność prowadzi również Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Gminy Abramów.

6. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy

6.1 Analiza problemów społecznych Gminy Abramów na podstawie danych instytucji

Najczęstszym powodem przyznawania pomocy finansowej w latach 2012-2014 okazały się: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, ubóstwo i alkoholizm.

Tabela 13. Powody przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA OSÓB		
	2012	2013	2014
Ubóstwo	76	57	56
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	0	1	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa	168	180	194
W tym: Wielodzietność	165	172	190
Bezrobocie	87	86	114
Niepelnosprawność	64	74	81
Długotrwała lub ciężka choroba	129	143	148
Bezradność w sprawach opiek.- wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	215	242	279
W tym: Rodziny niepełne	25	39	45
Rodziny wielodzietne	165	165	187
Przemoc w rodzinie	0	0	0
Alkoholizm	48	40	50

Narkomania	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	0	0	0
Zdarzenie losowe	0	0	0
Sytuacja kryzysowa	0	0	0

Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

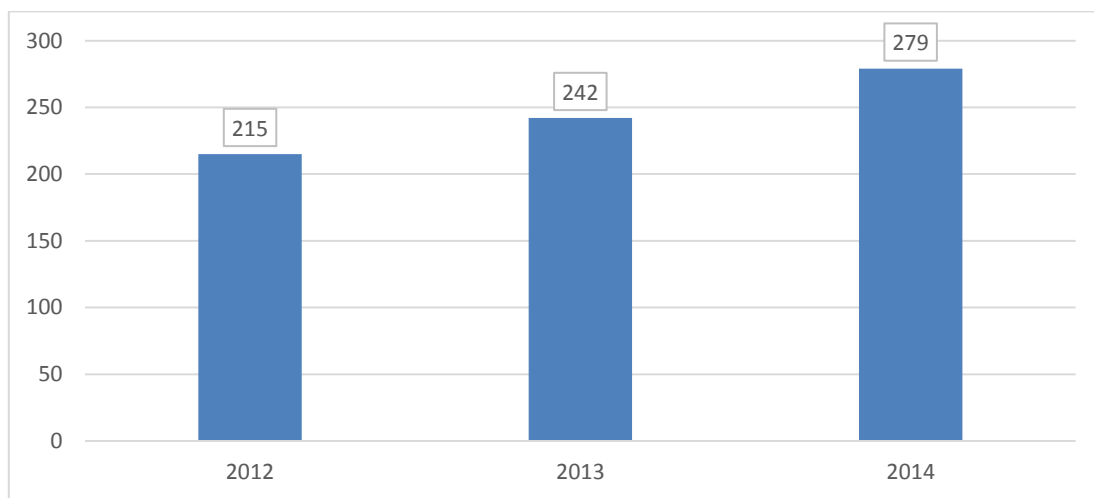
W latach 2012-2014 najwięcej osób w Gminie Abramów uzyskało świadczenia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Rodzina jest podstawową komórką społeczną spełniającą istotne funkcje zaspokajające potrzeby społeczne, psychiczne i emocjonalne swoich członków. Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka. Składa się na nie: struktura rodziny, atmosfera wychowawcza w domu, poziom wykształcenia rodziców, sytuacja materialna i zdrowotna. W rodzinach zaburzonych brakuje umiejętności tworzenia przyjaznego klimatu życia rodzinnego. Wyraża się to najczęściej poprzez: zaburzenia komunikacji pomiędzy członkami rodziny, brak właściwych metod wychowawczych, brak autorytetów, wzorców, brak lub niedostateczna umiejętność racjonalnego gospodarowania budżetem, czy zaburzona hierarchia potrzeb. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych.

Oferowana pomoc powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich.

Ilość osób objętych pomocą z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2012-2014 sukcesywnie wzrastała.

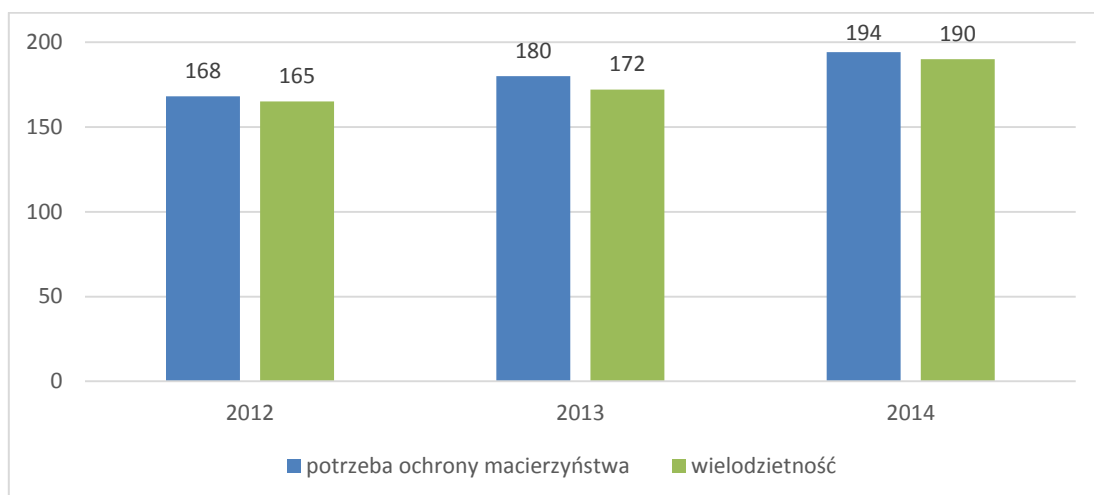
Wykres 9. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiek.- wych. w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Potrzeba ochrony macierzyństwa

Liczba osób objętych pomocą z tytułu ochrony macierzyństwa stale wzrastała w latach 2012-2014. Osobą, która aktywnie pomaga w działaniach na rzecz ochrony macierzyństwa jest pracownik socjalny. Jego rolą jest uświadamianie kobiet o ich prawach, zachęcanie ich do walki z nieuczciwymi pracodawcami oraz informowania odpowiednich instytucji o łamaniu prawa.

Wykres 10. Wykres 14. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

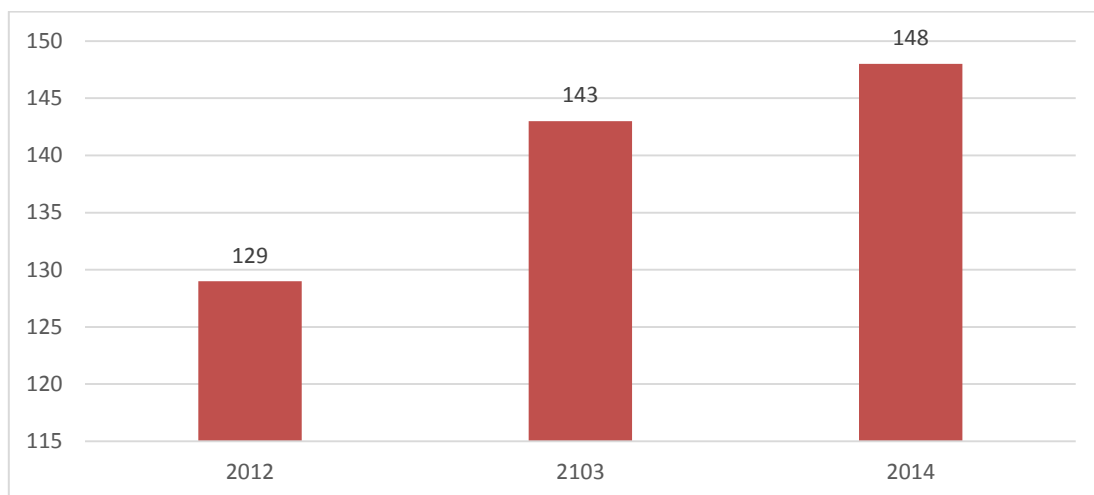

Długotrwała lub ciężka choroba

Trzecim co do liczebności świadczeniobiorców problemem społecznym w Gminie Abramów jest długotrwała lub ciężka choroba. Liczba osób dotkniętych tym problemem wzrosła w latach 2012-2014 o 15%.

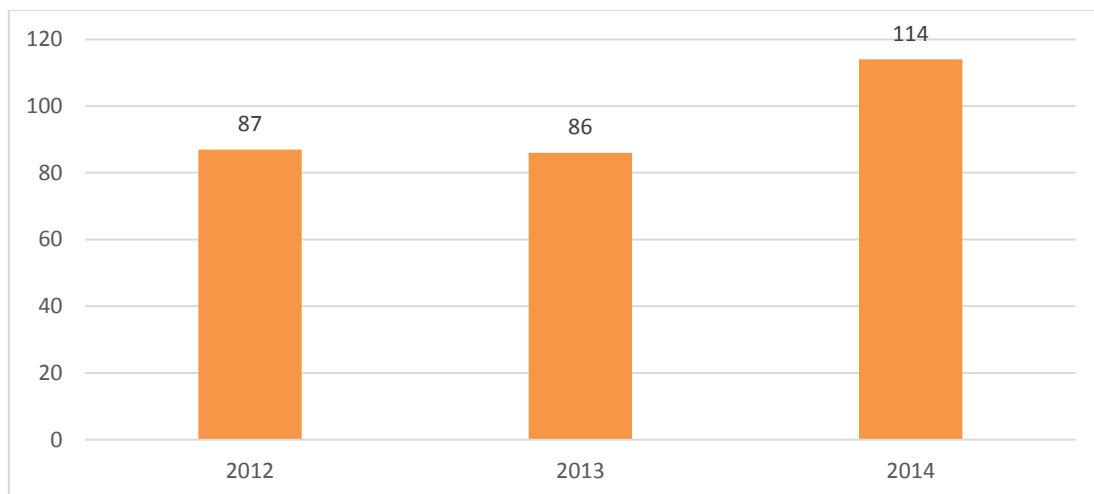
Wykres 11. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Bezrobocie

Kolejnym poważnym problemem społecznym Gminy jest bezrobocie. Według danych GOPS w latach 2012-2014 liczba osób pobierających świadczenia z tego tytułu wzrosła o 31%.

Wykres 12. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Liczba osób bezrobotnych z terenu Gminy Abramów zarejestrowanych w PUP w Lubartowie od 2012 nieznacznie zmniejszyła się.

Tabela 14. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Abramów w latach 2012-2014. Źródło: dane PUP w Lubartowie.

Dane	2012	2013	2014
Liczba bezrobotnych ogółem	195	191	188
Bezrobotne kobiety	103	91	90
Bezrobotni mężczyźni	92	100	98
Uprawnieni do zasiłku	12	8	8
Bezrobotni powyżej 24 m-cy	45	60	71

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2014 roku wynosi 7,4%. Udział procentowy bezrobotnych kobiet w 2014 roku wynosił 8,2% i przewyższał wskaźnik określający bezrobotnych mężczyzn 6,8%.

Dane dotyczące stopy bezrobocia na tle powiatu, województwa i kraju przedstawione są w poniższej tabeli.

Tabela 15. Stopa bezrobocia w Powiecie Lubartowskim, Województwie Lubelskim oraz Kraju w latach 2012-2014. Źródło: dane PUP w Lubartowie.

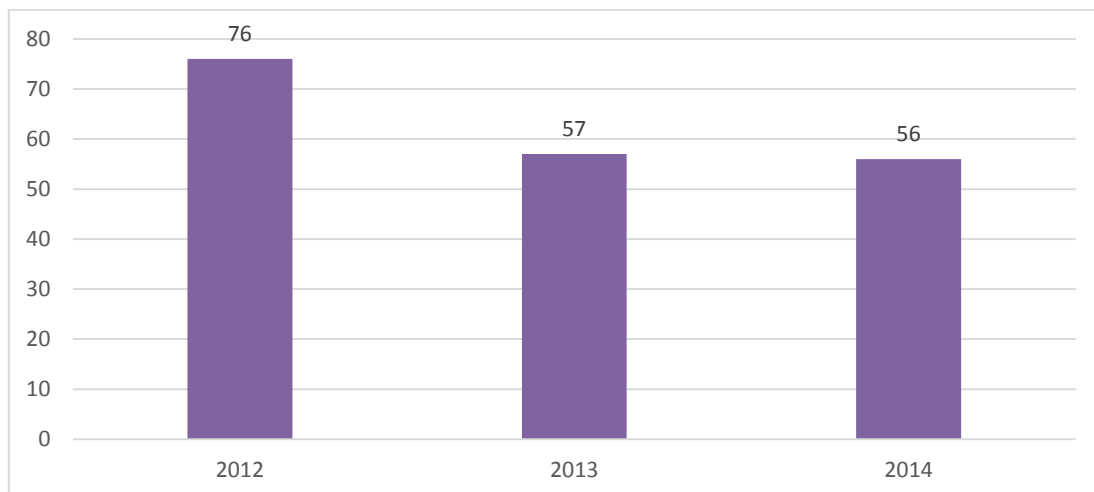
	2012	2013	2014
Powiat Lubartowski	17,2 %	17,6%	16,2%
Województwo Lubelskie	14,1%	14,4%	12,7%
Polska	13,4%	13,4%	11,5%

Jak wskazują dane poziom bezrobocia w Powiecie Lubartowskim, jest dużo wyższy niż średnia krajowa.

Ubóstwo

Kolejnym problemem dotyczącym mieszkańców Gminy Abramów jest ubóstwo. Jak ilustruje poniższy wykres, na przestrzeni trzech lat liczba beneficjentów zmniejszyła się, ale wciąż jest to poważny problem, z którym borykają się mieszkańcy Gminy.

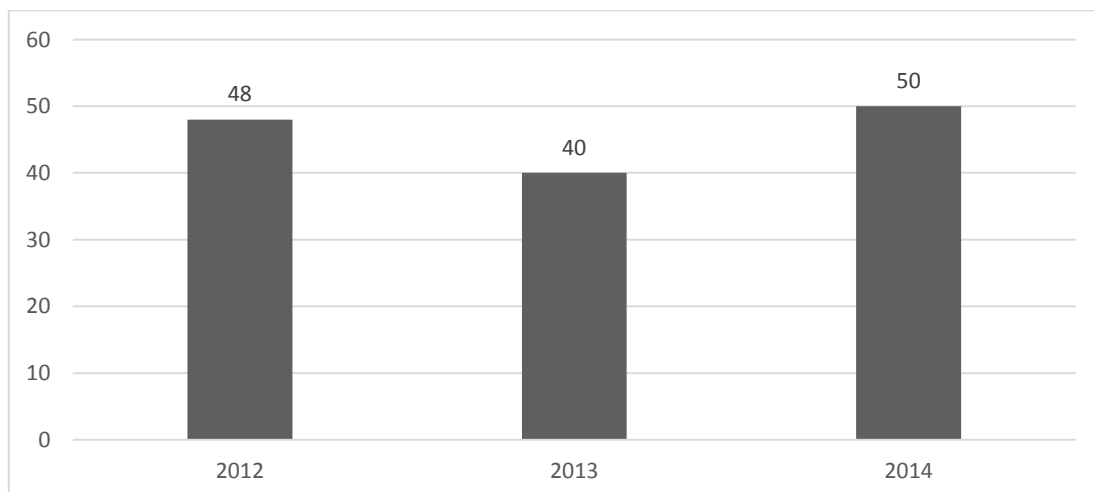
Wykres 13. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Alkoholizm

Kolejnym powodem udzielania pomocy w Gminie Abramów są problemy wynikające z uzależnienia od alkoholu. Alkoholizm jest jednym z najpoważniejszych problemów zakłócających funkcjonowanie rodzin, które bardzo często dotknięte są także ubóstwem, bezrobociem, przemocą domową oraz innymi dysfunkcjami.

Wykres 14. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu alkoholizmu w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Liczba rodzin, którym w 2014 r. udzielono pomocy z powodu alkoholizmu zwiększyła się o 25 % w stosunku do roku 2013.

Problemy społeczne – interwencje

Zespół Interdyscyplinarny w 2013 roku odbył 7 posiedzeń podczas których analizowano bieżące problemy związane z przemocą w rodzinie. Powołano 4 grupy robocze, które odbyły 31 spotkań. Członkowie poszczególnych grup opracowywali i realizowali plan działania pomocy rodzinie, diagnozowali i monitorowali sytuację rodzin dotkniętych przemocą. Prowadzone były 4 procedury Niebieskiej Karty, w tym 1 sporządzona przez pracownika NZOZ, 3 przez policję. Zakończono 2 procedury Niebieskiej Karty, 2 zostały kontynuowane. Zgłoszono 1 zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa do Posterunku Policji w Kamionce, wystosowano 1 wniosek o wgląd w sytuację rodziny do Sądu Rejonowego w Lubartowie – III Wydział Rodzinny i Nieletnich.

W 2014 roku odbyły się 4 posiedzenia ZI. Wpłynęło 6 „Niebieskich Kart” dotyczących 5 rodzin, wszystkie sporządzone przez funkcjonariuszy Posterunku Policji w Kamionce, 1 procedura „Niebieskiej Karty” założona w 2013 roku była kontynuowana. Zakończono 2 procedury „Niebieskiej Karty”, 4 zostały kontynuowane. W ramach działania ZI powołano grupy robocze, w skład których wchodziłi członkowie Zespołu oraz wychowawcy dzieci z rodzin dotkniętych przemocą. Łącznie odbyło się 30 spotkań grup roboczych, podczas których przeprowadzano rozmowy z członkami rodzin dotkniętych przemocą, opracowywano i realizowano plany działania pomocy rodzinie, diagnozowano i monitorowano sytuację rodzin dotkniętych przemocą. Wystosowano 1 wniosek do Sądu Rejonowego w Lubartowie - Wydział Karny w sprawie sprawcy przemocy.

W ramach profilaktyki zamówiono plakaty dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie, które przekazano poszczególnym instytucjom z terenu Gminy Abramów.

6.2 Problemy i oczekiwania społeczne wg uczestników warsztatów i na podstawie ankiety

Na spotkaniu diagnozującym problemy społeczne w Gminie Abramów z punktu widzenia pracowników instytucji, działaczy organizacji społecznych, uczestnicy warsztatów wyodrębnili następujące problemy społeczne w poszczególnych obszarach życia społecznego:

1. Pomoc społeczna
  - brak dziennych domów wsparcia

- brak wystarczającego dostępu do specjalistów dla rodzin dotkniętych problemami związanymi z przemocą i uzależnieniami (psycholog, terapeuta rodzinny)
- brak dostępu do specjalistów z zakresu prawa rodzinnego
- brak organizacji pozarządowych wspierających działania w zakresie pomocy społecznej
- brak odpowiedniego zabezpieczenia lokalowego dla np. Klubu Seniora
- wysokie bezrobocie, mała aktywność osób pozostających bez pracy
- bariery architektoniczne w UG
- brak świetlicy środowiskowej
- niska świadomość społeczna dotycząca form przemocy domowej

2. Ochrona zdrowia

- utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów
- brak stomatologa
- mała świadomość mieszkańców na temat zagrożeń i chorób
- brak rehabilitacji

3. Oświata

- niż demograficzny
- eurosieroctwo
- brak odpowiedniego wyposażenia szkół
- ograniczona oferta edukacyjna
- brak psychologa i pedagoga
- brak współpracy rodziców ze szkołą
- brak placów zabaw ogólnodostępnych dla dzieci i młodzieży
- brak świadomości społecznej w poszanowaniu dobra ogólnego
- brak motywacji do rozwoju intelektualnego

4. Kultura

- brak Domu Kultury
- ograniczona oferta kulturalna
- ograniczone finanse
- brak odpowiedniej kadry – liderów
- brak tradycji uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych
- brak zainteresowania kulturą

- brak inicjatyw kulturalnych ze strony społeczeństwa
- brak Kół Gospodyń Wiejskich

5. Sport

- brak odpowiedniej infrastruktury sportowej
- brak odpowiedniej kadry trenerskiej
- brak ścieżek rekreacyjnych (brak oznaczeń)
- ograniczona oferta sportowa Gminy
- mało klubów sportowych

6. Bezpieczeństwo publiczne

- zbyt duża odległość do Pogotowia Ratunkowego
- Posterunek policji w Kamionce
- alkoholizm, narkomania

7. Organizacje społeczne

- brak zainteresowania działaniem Kół Gospodyń Wiejskich
- brak inicjatywy w tworzeniu stowarzyszeń
- negatywne relacje międzysąsiedzkie
- trudności w pozyskiwaniu środków finansowych na działalność organizacji pozarządowych
- brak ośrodków kultury dla młodzieży.

Ankiety są nieodłącznym elementem diagnozy problemów społecznych, które mogą się pojawiać na terenie Gminy. Wśród pracowników instytucji i mieszkańców Gminy Abramów przeprowadzono ankietę mającą na celu diagnozę problemów i potrzeb społecznych. Niniejsze badanie objęło łącznie 59 mieszkańców Gminy Abramów (50 kobiet 7 mężczyzn, natomiast w przypadku dwóch kwestionariuszy brakowało informacji na temat płci respondenta).

Szczegółowy profil społeczno-demograficzny ankietowanej grupy wygląda następująco:

Wykształcenie:

- podstawowe - 13
- zawodowe - 15
- średnie - 9
- policealne - 5
- wyższe - 17
- brak danych - 0

Kategorie wiekowe:

- 13-16 lat - 0
- 17-25 lat - 7
- 26-59 lat - 48
- 60 i więcej - 4
- brak danych - 0

Zawód:

- uczeń - 3
- rolnik - 12
- przedsiębiorca - 8
- pracownik umysłowy - 13
- pracownik fizyczny - 8
- emeryt/rencista - 9
- bezrobotny - 3
- inny(jaki?) - 1 (kucharz)
- brak danych - 2

Oprócz przedstawionych danych metryczkowych, respondenci zostali poproszeni w pierwszej części ankiety o wypełnienie poniższej tabeli określając stopień zadowolenia z podanych warunków życia w Gminie. Należało zaznaczyć jedną z możliwych odpowiedzi od 0 do 4, przy czym 0 – bardzo niezadowolony/a; 1 – niezadowolony/a; 2 – niezdecydowany/a; 3 – zadowolony/a; 4 – bardzo zadowolony/a).

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolona z następujących warunków życia w Gminie	Bardzo niezadowolony/a	Niezadowolony/a	Niezdecydowany/a	Zadowolony/a	Bardzo zadowolony/a
1. Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe)	7	16	20	14	1
2. Dostęp do Internetu	4	9	7	25	13
3. Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Gminie	0	5	11	26	14
4. Dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy	0	2	7	28	22
5. Organizacja imprez cyklicznych w Gminie	1	4	14	30	6
6. Dostępność doradztwa psychologiczno – prawnego	2	7	18	21	7
7. Poziom opieki społecznej	2	2	14	27	13
8. Poziom opieki zdrowotnej	0	9	13	29	7
9. Bezpieczeństwo publiczne	3	4	10	36	4
10. Warunki mieszkaniowe	0	6	9	31	10

11. Miejsca rekreacji (np. parki, skwer, place zabaw)	8	19	12	14	1
12. Jakość szkół	0	2	12	29	13
13. Dostępność przedszkoli	0	4	9	26	16
14. Żywotność lokalnej tradycji i historii w codziennym życiu	2	6	24	21	1
15. Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców	2	14	24	13	3
16. Dostępność handlu i usług	0	8	5	29	16
17. Poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym Gminy	1	7	25	23	2

Najbardziej pozytywnie (odpowiadając „Zadowolony/a” lub „Bardzo zadowolony/a”) ocenili respondenci następujące aspekty życia w Gminie Abramów:

- Dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy (85%);
- Dostępność handlu i usług (78%);
- Dostępność przedszkoli (76%);
- Jakość szkół (75%).

Najmniej usatysfakcjonowani ankietowani okazali się w stosunku do następujących obszarów funkcjonowania gminy (odpowiedź „Niezadowolony/a” lub „Bardzo niezadowolony/a”):

- Miejsca rekreacji (np. parki, skwer, place zabaw) - 50%;
- Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, klub sportowe) - 40%;
- Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców - 29%.

Drugą integralną częścią ankiety były pytania odnoszące się do problemów społecznych poszczególnych grup i obszarów, tj. dzieci i młodzieży, rodzin, osób starszych, obszar opieki zdrowotnej, edukacji, sportu i kultury. Poniżej przedstawiono i scharakteryzowano szczegółowo odpowiedzi na sześć pytań.

1. Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- Brak pozytywnych wzorców i autorytetów 12
- Przemoc ze strony rodziców 1
- Alkohol i papierosy 36

- d) Narkotyki 6
- e) Chuligaństwo 14
- f) Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu 31
- g)Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego 18
- h) Inne (jakie?)... 1

2. Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Nieporadność życiowa 13
- b) Ubóstwo 8
- c) Bezrobocie 33
- d) Alkoholizm 27
- e) Bezradność opiekuńczo-wychowawcza 13
- f)Brak poradnictwa psychologiczno-prawnego 4
- g) Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami 11
- h) Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych 12
- i) Inne (jakie?)...

3. Jakie problemy społeczne osób starszych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Izolacja społeczna (samotność) 30
- b) Izolacja rodzinna (odrzućenie) 11
- c) Niepełnosprawność 23
- d) Niezdolność do samoobsługi 21
- e) Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu 24
- f) Inne (jakie?) ... 1

4. Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Długi okres oczekiwania na usługi medyczne 31
- b) Mała liczba lekarzy specjalistów 54
- c) Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych 16
- d) Inne (jakie?) ... 3

5. Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Brak placówek wychowywania przedszkolnego 8
- b) Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki 44
- c) Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne 35
- d) Brak stołówek szkolnych 1
- e) Inne (jakie?) ... 3

6. Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową 15
- b) Brak wiejskich świetlic i ognisk kultury 35
- c) Nie w pełni wykorzystany potencjału historii i kultury regionu 8
- d) Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży 24
- e) Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych 31
- f) Inne (jakie?) ...

Za najważniejsze problemy społeczne dotyczące Gminę Abramów mieszkańcy uznali:

1) wśród dzieci i młodzieży:

- alkohol i papierosy - 30%;
- brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu -26%;

2) wśród rodzin:

- bezrobocie - 27%;
- alkoholizm - 22%;

3) wśród osób starszych:

- izolacja społeczna (samotność) - 27%;
- brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu - 22%.

4) w obszarze opieki zdrowotnej:

- mała liczba lekarzy specjalistów -52%;
- długi okres oczekiwania na usługi medyczne -30%;

5) w obszarze edukacji:

- brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki - 48%;
- niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne -38%;

6) w obszarze sportu i kultury:

- brak wiejskich świetlic i ognisk kultury - 31%;
- zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych - 27%.

Kolejną częścią ankiety były wymienione poniżej zadania, służące rozwiązywaniu

problemów społecznych na terenie Gminy. Ankietowani zostali poproszeni o ocenę używając skali od 1 do 10, na ile ważne są poszczególne zadania przez wpisanie jednej cyfry ze skali w kolumnie po prawej stronie za każdym zdaniem. Po uśrednieniu wyników, oceny respondentów przedstawiają się następująco:

1	Utworzenie punktu informacyjnego w Gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy	7,38
2	Mobilny punkt pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych	6,12
3	Dzienny Dom Pomocy Społecznej	6,57
4	Likwidacja barier architektonicznych w urzędach	6,47
5	Mieszkania chronione, lokale socjalne	6,11
6	Usługi opiekuńcze dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych	7,45
7	Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej	6,12
8	Założenie grup wsparcia dla osób niepełnosprawnych	6,79
9	Założenie grup wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	7,33
10	Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy	5,06
11	Założenie wolontariatu	6,51
12	Finansowanie płatnych szczepionek dla dzieci	8,34
13	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog)	9,40
14	Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży, dorosłych	8,70
15	Stypendia dla dzieci z ubogich rodzin	9,05
16	Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach	8,86

17	Wydłużenie czasu pracy przedszkoli	6,00
18	Poszerzenie oferty o oddział żłobkowy	5,51
19	Zwiększenie ilości obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych	7,27
20	Potrzeba pedagogizacji rodziców i dzieci	7,07

Powyższa tabela ilustruje, jak wysoki priorytet przyznali ankietowani konkretnym zadaniom, mającym na celu rozwiązanie różnych problemów społecznych (skala od 1 do 10, ocena średnia grupy). Najwyższe oceny uzyskały:

- 1) Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog) - 9,40;
- 2) Stypendia dla dzieci z ubogich rodzin - 9,05;
- 3) Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach - 8,86.

Za zadania o najniższym priorytecie zostały uznane:

- 1) Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy - 5,06;
- 2) Poszerzenie oferty o oddział żłobkowy - 5,51;
- 3) Wydłużenie czasu pracy przedszkoli - 6,00.

6.3 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - profesjonalna, wykwalifikowana kadra GOPS, - dobrze rozeznane, zdiagnozowane środowisko, - umiejętność szybkiego reagowania w kryzysowych sytuacjach, - prowadzenie działań w zakresie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - aktywna działalność OSP 	<ul style="list-style-type: none"> - uboga infrastruktura socjalna, brak mieszkań chronionych, - brak ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, - długotrwałe bezrobocie i dziedziczenie cech położenia społecznego, migracja zarobkowa, - ograniczone włączanie się społeczności lokalnej w działania pomocowe, brak reakcji najbliższego środowiska na patologiczne zachowania osób i rodzin,

	<ul style="list-style-type: none"> - rozpad więzi rodzinnych, wzrost liczby osób samotnych, - brak dostępu do specjalistycznych usług medycznych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - włączenie sektora pozarządowego w realizację zadań publicznych, - możliwość pozyskiwania środków unijnych, - rozwój turystyki, agroturystyki - rozwój ekonomii społecznej - rozwój społeczeństwa obywatelskiego - wymiana doświadczeń i czerpanie wzorców wsparcie szkoleniowe - tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych 	<ul style="list-style-type: none"> - pogłębiające się ubożenie rodzin ubogich - rozbieżność więzi rodzinnych, społecznych - utrudniony dostęp do rehabilitacji, - brak ośrodków kultury i rozrywki dla młodzieży, - rozwój patologii/uzależnień - powiększenie się obszaru dysfunkcji rodzinnych - wzrost agresywnych zachowań dzieci i młodzieży - wzrost liczby uzależnionych od alkoholu, w tym kobiet - bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów - wyuczona bezradność, roszczeniowość postaw

7. Planowanie działań

7.1 Misja i wizja Gminy Abramów

Misja

Gmina Abramów dąży do poprawy jakości życia mieszkańców oraz do przeciwdziałania marginalizacji najsłabszych grup społecznych przy wykorzystaniu aktywności i współpracy organizacji, instytucji i całej społeczności lokalnej.

Wizja rozwoju społecznego Gminy Abramów:

Gmina Abramów dąży do tego, aby być gminą bezpieczną, estetyczną, przyjazną środowisku i mieszkańcom, zabezpieczającą potrzeby osób starszych, młodzieży i dzieci dzięki wysoko wyspecjalizowanej kadrze i rozbudowanej infrastrukturze z rozwiniętą komunikacją lokalną.

Kluczowym zadaniem władz Gminy Abramów jest stworzenie mieszkańcom możliwości i warunków do rozwoju we wszystkich dziedzinach życia, pobudzanie aktywności społecznej oraz ochrona i wsparcie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wizja rozwoju Gminy zostanie zrealizowana poprzez działania z zakresu: sportu, rekreacji, turystyki, edukacji, kultury, opieki zdrowotnej, społecznej, bezpieczeństwa publicznego, a także integracji społeczności lokalnej.

7.2 Kierunki działania: cele strategiczne, operacyjne i zadania.

Celem strategii są działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy. Kompleksowa pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się ponadto na profilaktyce, systematycznym monitorowaniu sytuacji społecznej i wczesnym reagowaniu na dostrzegane deficyty. Szczegółowa diagnoza i analiza sytuacji społecznej Gminy Abramów połączona z badaniami ankietowymi, pozwoliła wyodrębnić następujące cele strategiczne:

- **Przeciwdziałanie i zapobieganie skutkom bezrobocia, ubóstwa i uzależnień.**
- **Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.**
- **Umożliwienie osobom starszym i niepełnosprawnym udziału w życiu społecznym oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania.**
- **Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego**

Następnie w ramach poszczególnych celów strategicznych wyodrębniono cele operacyjne i zadania.

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Kierunki działań	Wykonawcy	Budżet
Przeciwdziałanie i zapobieganie skutkom bezrobocia, ubóstwa i uzależnień.	Wzrost kompetencji i wiedzy potrzebnej na rynku pracy	Prowadzenie kursów i szkoleń zawodowych dla osób dorosłych	Gmina, GOPS, NGO,	Środki własne i zewnętrzne
		Usługi poradnictwa zawodowego: spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe i inne	NGO, GOPS, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Usługi poradnictwa psychologicznego spotkania	GOPS, NGO	Środki własne i

		indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe, inne		zewnętrzne
		Organizacja staży zawodowych	Gmina, GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Spotkania z przedstawicielami szkół ponadgimnazjalnych	Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Spotkania z pedagogiem	Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne
	Pobudzenie lokalnych inicjatyw społecznych do rozwiązywania problemów rynku pracy	Stworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz aktywizacji osób niepracujących	Gmina, NGO, GOPS	Środki własne i zewnętrzne
		Utworzenie Gminnego Centrum Informacji	Gmina, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych	NGO	Środki własne i zewnętrzne
	Poprawa samooceny, motywacji do zmian oraz aktywności życiowej	Warsztaty kompetencji społecznych	GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne
	Ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem	Dożywianie	GOPS, NGO, Szkoły	Środki własne i zewnętrzne
		Przeprowadzenie akcji „Otwarte serce-pomocna dłoń” (zbiórka przedświąteczna), „Pomóż dzieciom przetrwać zimę”, WOŚP	Przedsiębiorcy Kościół, GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Pomoc finansowa	GOPS, Gmina, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.	NGO, Gmina	Środki własne i zewnętrzne
	Ograniczenie zjawiska	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje	GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne

	przemocy w rodzinie	kryzysowe		
		Punkt Informacji, Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie	GOPS, NGO, Gmina	Środki własne i zewnętrzne
		Działania Zespoły Interdyscyplinarnego grup roboczych	GOPS, Gmina	Środki własne i zewnętrzne
		Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców	NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Miejsca izolacji dla sprawców	Gmina, NGO	Środki własne i zewnętrzne
Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Wzrost kompetencji rodzicielskich	Warsztaty kompetencji rodzicielskich	Przedszkola, Szkoły, GOPS	Środki własne i zewnętrzne
		Wsparcie asystenta rodziny	GOPS	Środki własne i zewnętrzne
	Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów	Szkoły, Przedszkola GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów	Szkoły, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja zajęć sportowych, rekreacyjnych, turystyczno-krajoznawczych	Szkoły, Przedszkola GBP, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Udział dzieci i młodzieży w rozgrywkach piłki nożnej	LKS, Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja zawodów sportowych o „Puchar Wójta Gminy”	LKS, Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne
	Popularyzacja aktywnego wypoczynku poprzez uprawianie sportu i rekreację	Prowadzenie treningów dla członków klubów sportowych	LKS, UKS, Szkoły	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych	Szkoły, Przedszkola GBP	Środki własne i zewnętrzne

		Organizacja zajęć sportowych dla mieszkańców gminy	Świetlice, Szkoły, Przedszkola GBP	Środki własne i zewnętrzne
Wspomaganie rodzin w procesie wychowania		Diagnoza potrzeb uczniów	Szkoły, GOPS, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie zajęć specjalistycznych, w tym dydaktyczno-wyrównawczych, kół zainteresowań, warsztatów plastycznych, muzycznych, technicznych, teatralnych i innych	Szkoły, Przedszkola GOPS, GBP, Świetlice, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania	GOPS, Szkoły, Przedszkola	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie spotkań z pedagogiem, psychologiem, logopedą	GOPS, Szkoły, Przedszkola GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja pomocy materialnej i emocjonalnej w trudnej sytuacji życiowej	Szkoły, GOPS	Środki własne i zewnętrzne
	Kształtowanie właściwych postaw społecznych		Prelekcje spotkania z przedstawicielami służb publicznych	GBP, Szkoły, Przedszkola
		Udział w projektach i kampaniach wojewódzkich, ogólnopolskich	GOPS, Szkoły, GBP,	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja kampanii społecznych	GOPS, Szkoły, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Budowanie pozytywnego systemu wartości poprzez organizację spotkań, warsztatów	GOPS, Szkoły, GBP	Środki własne i zewnętrzne
Promocja kultury	Organizacja konkursów dla dzieci przedszkolnych i	GBP, Szkoły, Przedszkola	Środki własne i zewnętrzne	

		szkolnych, młodzieży i dorosłych	NGO	
		Organizacja spotkań autorskich i wykładów, spotkania z ludźmi kultury i sztuki, organizacja widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw	GBP, Szkoły, Przedszkola NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie kół zainteresowań	GBP, Szkoły, Przedszkola NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Organizowanie spektakli, przedstawień teatralnych dla społeczności	GBP, Szkoły, Przedszkola NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Rozwijanie wśród dzieci i młodzieży różnorodnych zainteresowań poprzez organizację warsztatów (warsztaty taneczne, muzyczne, wokalne, plastyczne, teatralne, fotograficzne, dziennikarskie i inne)	Szkoły, Przedszkola GBP, NGO	Środki własne i zewnętrzne
	Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego	Prowadzenie warsztatów regionalnych dla dzieci i młodzieży	Szkoły, Przedszkola GBP, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja konkursów o tematyce regionalnej	Szkoły, Przedszkola GBP, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Prezentacja twórców ludowych	Szkoły, Przedszkola GBP, NGO	Środki własne i zewnętrzne
	Poprawa funkcjonowania rodzin zagrożonych patologią	Zapobieganie przemocy w rodzinie, upowszechnianie wiedzy na temat profilaktyki uzależnień poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów, olimpiad	GOPS, Szkoły, Przedszkola GBP, Policja	Środki własne i zewnętrzne

		Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)	GOPS, Szkoły, Przedszkola	Środki własne i zewnętrzne
		Tworzenie klubu AA, ALANON, grup wsparcia, grup terapeutycznych	GOPS	Środki własne i zewnętrzne
	Wdrażanie do życia w rodzinie	Prowadzenie zajęć wychowujących do życia w rodzinie, budowanie pozytywnego obrazu rodzin, w tym rodzin wielodzietnych	Szkoły, GBP Parafia	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja konkursów promujących rodzinę, organizacja pikników rodzinnych	Szkoły, GBP, Parafia	Środki własne i zewnętrzne
	Wychowanie zdrowotne	Organizacja akcji profilaktycznych w tym konkursów i akcji plakatowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia	GOPS, Szkoły, Przedszkola GBP,	Środki własne i zewnętrzne
		Udział w różnych programach edukacyjnych	Szkoły, Przedszkola GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Udział w programach: „Szlanka mleka” i „Owoce i warzywa w szkole”	Szkoły	Środki własne i zewnętrzne
		Realizacja programu „Czyste powietrze wokół nas”	Szkoły, Przedszkola	Środki własne i zewnętrzne
		Kształtowanie postaw asertywnych wobec nałogów poprzez organizowanie akcji o tematyce profilaktycznej, gazetki o tematyce	GOPS, GBP, Szkoły, Przedszkola	Środki własne i zewnętrzne

		profilaktycznej, spotkania z przedstawicielami służb publicznych, szkolenia dla nauczycieli np. Niebieska Karta		
Umożliwienie osobom starszym i niepełnosprawnym udziału w życiu społecznym oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania.	Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka	GOPS, Szkoły, Przedszkola NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja działań służących promocji rodziny wielopokoleniowej	GOPS, Szkoły, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie zajęć z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, w tym kursów komputerowych, warsztatów, aktywizujących dla seniorów	Szkoły, GOPS, NGO, Ośrodki zdrowia	Środki własne i zewnętrzne
		Program integracji międzypokoleniowej, podtrzymywanie tradycji regionalnych, wykorzystywanie wiedzy seniorów o historii, kulturze i regionie	NGO, GBP, GOPS, Szkoły, Przedszkola	Środki własne i zewnętrzne
		Udział w ogólnopolskich akcjach charytatywnych	GOPS, Szkoły, Przedszkola NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Zakup literatury specjalistycznej dla opiekunów oraz osób niepełnosprawnych	GBP, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie działań edukacyjnych w szkołach i przedszkolach kształtujących właściwą postawę wobec osób starszych i	Szkoły, Przedszkola GBP, NGO,	Środki własne i zewnętrzne

		niepełnosprawnych oraz aktywizujących do podejmowania działań samopomocowych na rzecz tych osób		
		Organizacja wycieczek, wyjazdów integracyjnych	NGO, Szkoły, GOPS	Środki własne i zewnętrzne
		Zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych w sferze sportu, rekreacji i kultury, w tym likwidacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej	Gmina, Szkoły, NGO, GBP	Środki własne i zewnętrzne
	Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym, starszym, przewlekle chorym	Utworzenie punktu poradnictwa, konsultacji i informacji gdzie świadczona byłaby pomoc psychologiczna, prawna, medyczna i geriatryczna	Gmina, GOPS, Ośrodek zdrowia, Szkoły, NGO, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych	GOPS, Gmina	Budżet państwa
		Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy	GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Zabezpieczenie miejsc socjalnych	Gmina	Środki własne i zewnętrzne
		Dofinansowanie zakupu sprzętu	NGO, GOPS	Środki własne i

		rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków		zewnętrzne
		Inicjowanie grup wsparcia dla osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi	GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym	GOPS, Gmina	Środki własne i zewnętrzne
	Poprawa funkcjonowania w środowisku	Stworzenie Gminnego Centrum Wolontariatu	Gmina, GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Utworzenie ośrodka wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych	Gmina, NGO, GOPS	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja pomocy sąsiedzkiej	GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie punktu wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego	NGO	Środki własne i zewnętrzne
	Zapobieganie zjawisku pogłębiania się niepełnosprawności	Prowadzenie zespołu wczesnego wspomagania rozwoju	NZOZ, GOPS	Środki własne i zewnętrzne
		Zapewnienie osobom niepełnosprawnym wsparcia w placówkach wsparcia dziennego- prowadzenie Środowiskowego Domu Samopomocy	GOPS, Gmina	Środki własne i zewnętrzne
		Organizowanie spotkań, konsultacji dotyczących problemów prawnych i innych dotyczących osób niepełnosprawnych	GOPS, Gmina, GBP, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja dowozu uczniów	Gmina, NGO	Środki

		niepełnosprawnych do placówek edukacyjnych i innych zajmujących się rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych		własne i zewnętrzne
Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego	Aktywizacja, integracja, wsparcie	Organizacja konferencji, spotkań	Gmina, NGO, GOPS, GBP, Szkoły, Przedszkola	Środki własne i zewnętrzne
		Współpraca z NGO w zakresie zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej	GOPS, NGO, Gmina	Środki własne i zewnętrzne
		Wspólne diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych, wyznaczanie celów do rozwoju	GOPS, NGO, Gmina, Szkoły, GBP	Środki własne i zewnętrzne
	Aktywizacja do działania na rzecz swojej społeczności poprzez zakładanie organizacji pozarządowych	Tworzenie systemu wsparcia dla NGO, w tym doradztwo prawne finansowe	Gmina, GOPS, NGO	Środki własne i zewnętrzne
		Utworzenie Centrum Wsparcia Organizacji Pozarządowych	Gmina, NGO, GOPS	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja kampanii „1%”, innych zbiórek publicznych	Gmina, NGO, GOPS, Szkoły, Przedszkola	Środki własne i zewnętrzne
		Wspomaganie grup obywatelskich w zakładaniu organizacji pozarządowych	Gmina, NGO, GOPS	Środki własne i zewnętrzne

Odpowiedzialne za realizację powyższych celów i zadań są wszystkie instytucje i organizacje działające w Gminie Abramów w obszarze polityki społecznej: Urząd Gminy, GOPS, Biblioteka Gminna, szkoły, przedszkola, NZOZ, OSP, organizacje pozarządowe.

7.3 Harmonogram wdrażania strategii

Cele operacyjne	Kierunki działań	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Wzrost kompetencji i wiedzy potrzebnej na rynku pracy	Prowadzenie kursów i szkoleń zawodowych dla osób dorosłych										
	Usługi poradnictwa zawodowego: spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe i inne										
	Usługi poradnictwa psychologicznego spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe, inne										
	Organizacja staży zawodowych										
	Spotkania z przedstawicielami szkół ponadgimnazjalnych										
	Spotkania z pedagogiem										
Pobudzanie lokalnych inicjatyw społecznych do rozwiązywania problemów rynku pracy	Stworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz aktywizacji osób niepracujących										
	Utworzenie Gminnego Centrum Informacji										
	Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych										
Poprawa samooceny,	Warsztaty kompetencji										

motywacji do zmian oraz aktywności życiowej	społecznych										
Ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem	Dożywianie										
	Przeprowadzenie akcji „Otwarte serce-pomocna dłoń” (zbiórka przedświąteczna), „Pomóż dzieciom przetrwać zimę”, WOŚP										
	Pomoc finansowa										
	Współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.										
Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe										
	Punkt Informacji, Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie										
	Działania Zespoły Interdyscyplinarnego grup roboczych										
	Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców										
	Miejsca izolacji dla sprawców										
Wzrost kompetencji rodzicielskich	Warsztaty kompetencji rodzicielskich										
	Wsparcie asystenta rodziny										
Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów										
	Organizacja zajęć										

	wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów									
	Organizacja zajęć sportowych, rekreacyjnych, turystyczno-krajoznawczych									
	Udział dzieci i młodzieży w rozgrywkach piłki nożnej									
Popularyzacja aktywnego wypoczynku poprzez uprawianie sportu i rekreację	Organizacja zawodów sportowych o „Puchar Wójta Gminy”									
	Prowadzenie treningów dla członków klubów sportowych									
	Organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych									
	Organizacja zajęć sportowych dla mieszkańców gminy									
Wspomaganie rodzin w procesie wychowania	Diagnoza potrzeb uczniów									
	Prowadzenie zajęć specjalistycznych, w tym dydaktyczno-wyrównawczych, kół zainteresowań, warsztatów plastycznych, muzycznych, technicznych, teatralnych i innych									
	Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania									
	Prowadzenie spotkań z pedagogiem, psychologiem, logopedą									

	Organizacja pomocy materialnej i emocjonalnej w trudnej sytuacji życiowej																		
Kształtowanie właściwych postaw społecznych	Prelekcje spotkania z przedstawicielami służb publicznych																		
	Udział w projektach i kampaniach wojewódzkich, ogólnopolskich																		
	Organizacja kampanii społecznych																		
	Budowanie pozytywnego systemu wartości poprzez organizację spotkań, warsztatów																		
Promocja kultury	Organizacja konkursów dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, młodzieży i dorosłych																		
	Organizacja spotkań autorskich i wykładów, spotkania z ludźmi kultury i sztuki, organizacja widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw																		
	Prowadzenie kół zainteresowań																		
	Organizowanie spektakli, przedstawień teatralnych dla społeczności																		
	Rozwijanie wśród dzieci i młodzieży różnorodnych zainteresowań poprzez organizację warsztatów (warsztaty taneczne, muzyczne, wokalne,																		

	plastyczne, teatralne, fotograficzne, dziennikarskie i inne)										
Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego	Prowadzenie warsztatów regionalnych dla dzieci i młodzieży										
	Organizacja konkursów o tematyce regionalnej										
	Prezentacja twórców ludowych										
Poprawa funkcjonowania rodzin zagrożonych patologią	Zapobieganie przemocy w rodzinie, upowszechnianie wiedzy na temat profilaktyki uzależnień poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów, olimpiad										
	Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)										
	Tworzenie klubu AA, ALANON, grup wsparcia, grup terapeutycznych										
Wdrażanie do życia w rodzinie	Prowadzenie zajęć wychowujących do życia w rodzinie, budowanie pozytywnego obrazu rodzin, w tym rodzin wielodzietnych										
	Organizacja										

	konkursów promujących rodzinę, organizacja pikników rodzinnych										
Wychowanie zdrowotne	Organizacja akcji profilaktycznych w tym konkursów i akcji plakatowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia										
	Udział w różnych programach edukacyjnych										
	Udział w programach: „Szlanka mleka” i „Owoce i warzywa w szkole”										
	Realizacja programu „Czyste powietrze wokół nas”										
	Kształtowanie postaw asertywnych wobec nałogów poprzez organizowanie akcji o tematyce profilaktycznej, gazetki o tematyce profilaktycznej, spotkania z przedstawicielami służb publicznych, szkolenia dla nauczycieli np. Niebieska Karta										
Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka										
	Organizacja działań służących promocji rodziny wielopokoleniowej										
	Prowadzenie zajęć z										

uwzględnieniem potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, w tym kursów komputerowych, warsztatów, aktywizujących dla seniorów																				
Program integracji międzypokoleniowej podtrzymywanie tradycji regionalnych, wykorzystywanie wiedzy seniorów o historii, kulturze i regionie																				
Udział w ogólnopolskich akcjach charytatywnych																				
Zakup literatury specjalistycznej dla opiekunów oraz osób niepełnosprawnych																				
Prowadzenie działań edukacyjnych w szkołach i przedszkolach kształtujących właściwą postawę wobec osób starszych i niepełnosprawnych oraz aktywizujących do podejmowania działań samopomocowych na rzecz tych osób																				
Organizacja wycieczek, wyjazdów integracyjnych																				
Zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych w sferze sportu, rekreacji i kultury, w																				

	tym likwidacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej										
Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym starszym, przewlekle chorym	Utworzenie punktu poradnictwa, konsultacji i informacji gdzie świadczona byłaby pomoc psychologiczna, prawna, medyczna i geriatryczna										
	Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych										
	Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy										
	Zabezpieczenie miejsc socjalnych										
	Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków										
	Inicjowanie grup wsparcia dla osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi										
	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie pomocy										

	osobom niepełnosprawnym																			
Poprawa funkcjonowania w środowisku	Stworzenie Gminnego Centrum Wolontariatu																			
	Utworzenie ośrodka wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych																			
	Organizacja pomocy sąsiedzkiej																			
	Prowadzenie punktu wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego																			
Zapobieganie zjawisku pogłębiania się niepełnosprawności i	Prowadzenie zespołu wczesnego wspomagania rozwoju																			
	Zapewnienie osobom niepełnosprawnym wsparcia w placówkach wsparcia dziennego- prowadzenie Środowiskowego Domu Samopomocy																			
	Organizowanie spotkań, konsultacji dotyczących problemów prawnych i innych dotyczących osób niepełnosprawnych																			
	Organizacja dowozu uczniów niepełnosprawnych do placówek edukacyjnych i innych zajmujących się rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych																			
Aktywizacja, integracja, wsparcie	Organizacja konferencji, spotkań																			
	Współpraca z NGO w zakresie zadań wynikających z																			

	ustawy o pomocy społecznej										
	Wspólne diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych, wyznaczanie celów do rozwoju										
Aktywizacja do działania na rzecz swojej społeczności poprzez zakładanie organizacji pozarządowych	Tworzenie systemu wsparcia dla NGO, w tym doradztwo prawne finansowe										
	Utworzenie Centrum Wsparcia Organizacji Pozarządowych										
	Organizacja kampanii „1%”, innych zbiórek publicznych										
	Wspomaganie grup obywatelskich w zakładaniu organizacji pozarządowych										

7.4 Ramy finansowe strategii

Każdy podmiot z terenu Gminy będący realizatorem zadań w ramach strategii planuje środki finansowe niezbędne do ich prawidłowej realizacji. Nie stanowią one jedynie części składowej budżetu Gminy, ale także dotacje ze źródeł zewnętrznych, pozyskiwanych samodzielnie przez realizatorów. Źródłem finansowania działań przewidzianych do realizacji w niniejszej Strategii będą:

- budżet Gminy Abramów,
- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
- inne środki: granty, dotacje, sponsoring.

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Abramów przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków socjalnych w latach 2011-2014 opracowaną na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2013 i 2014 oraz wydatków na politykę edukacyjną, kulturalną i wsparcie działalności organizacji pozarządowych w latach 2011-2014 opracowaną na podstawie wydatków za rok 2013 i 2014 przy uwzględnieniu ryzyka finansowego - zmiana przepisów, wzrost wydatków, inflacja.

Dla przygotowania niniejszej projekcji, w modułach przyjęto założenia wynikające z prognoz: demograficznej, wydatków na pomoc społeczną, zmiany przepisów w zakresie pomocy społecznej oraz realizacji inwestycji w zakresie polityki społecznej w Gminie.

Model dotyczący polityki społecznej zawiera następujące moduły, w których szacowana jest wielkość:

- 851 Ochrona Zdrowia
- 852 Pomoc społeczna
- 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.

W prognozie dotyczącej polityki społecznej na lata 2016-2017 zastosowano średnią wzrostu 7,5% wyliczoną na podstawie średnich wydatków na politykę społeczną w latach 2011-2014 przy uwzględnieniu przewidywanej kwoty wydatków na wypłatę wyrównania świadczeń pielęgnacyjnych oraz podwyższenia kwoty świadczenia na niepełnosprawne dziecko w związku z nowelizacją ustawy o świadczeniach rodzinnych. Na następne lata przyjęto wskaźnik 2,5% wzrostu w skali roku wydatków na pomoc społeczną przewidywanego na podstawie danych własnych GOPS w Abramowie i Banku Danych Lokalnych GUS. W prognozie dotyczącej wydatków w zakresie edukacji, kultury i wsparcia działalności organizacji pozarządowych na lata 2016-2025 przyjęto wskaźnik 2,5% wzrostu w skali roku wydatków na politykę edukacyjną, kulturalną i wsparcie działalności organizacji pozarządowych przewidywany na podstawie danych własnych Gminy w Abramowie i Banku Danych Lokalnych GUS.

Lp.	rok	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki społecznej	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki edukacyjnej	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki kulturalnej	Prognoza wydatków finansowych w zakresie wsparcia organizacji pozarządowych
1	2016	1951516 zł	5700000 zł	160000 zł	35000 zł
2	2017	2097880 zł	5842500 zł	164000 zł	35875 zł
3	2018	2150327 zł	5988563 zł	168100 zł	36772 zł
4	2019	2204085 zł	6138277 zł	172303 zł	37691 zł
5	2020	2259187 zł	6291733 zł	176610 zł	38633 zł
6	2021	2315667 zł	6449027 zł	181025 zł	39599 zł
7	2022	2373558 zł	6610252 zł	185551 zł	40589 zł
8	2023	2432897 zł	6775509 zł	190190 zł	41604 zł
9	2024	2493720 zł	6944897 zł	194944 zł	42644 zł
10	2025	2556063 zł	7118519 zł	199818 zł	43710 zł

7.5 Programy

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Abramów na lata 2016–2025 będzie realizowana min. poprzez poniżej wymienione programy:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Program osłonowy w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020,
- Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2015 - 2018
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar w Rodzinie

IV. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

1. System monitorowania strategii.

Monitoringiem i ewaluacją objęte będą postępy w realizacji Strategii na dwóch poziomach: poszczególnych zadań i projektów oraz celów operacyjnych i strategicznych. Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Abramów będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Abramowie. Monitoring prowadzony będzie przez zespół oceniający Strategię w oparciu o:

- monitoring wskaźnikowy – w oparciu o oczekiwane wskaźniki osiągnięć
- monitoring społeczny – na podstawie wyników badania opinii, w szczególności poprzez konsultacje społeczne.

Zespół oceniający zostanie powołany zarządzeniem wójta gminy Abramów, a w jego skład wejdą min. przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współpracujących w jej realizacji.

Poziom osiągnięcia każdego celu operacyjnego będzie mierzony raz na trzy lata poczynając od 2018 roku, a poszczególnych zadań i projektów realizacyjnych raz na dwa lata.

Istotny element systemu monitorowania stanowić będzie sporządzanie sprawozdania z planu realizacyjnego wraz ze wskazaniem zadań zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nierozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przewyciężenia.

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą źródła statystyki państwowej (GUS) na poziomie Gminy. Poza tym bazę tą będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i organizacji, grup środowiskowych biorących udział w programach związanych z poszczególnymi celami realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Abramów. Dodatkowo dane uzyskane dzięki wykorzystaniu ankiet oraz szerokiego udziału mieszkańców służyć będą ocenie realizacji oraz uaktualnieniu zapisów strategii. Częstotliwość pomiaru, a także raporty wskaźników ustalone będą w zależności od ich kategorii.

Wskaźniki ewaluacyjne

Rozróżniamy następujące rodzaje wskaźników:

- wskaźniki zasobów – przedstawiają informacje o środkach finansowych, rzeczowych oraz zasobach ludzkich, które są wykorzystywane do wdrożenia danego zadania/ projektu;

w ujęciu tym wskaźniki te odnoszą się do wielkości alokacji budżetowych na danym poziomie pomocy; np. liczba dni pracy ekspertów czy koszt budowy mieszkania socjalnego;

- wskaźniki wyników, odnoszą się do bezpośrednich konsekwencji działań zadania/ projektu – oddziałujących na bezpośrednich beneficjentów; wskaźniki te mogą mieć charakter fizyczny (np. liczba osób przeszkolonych) lub finansowy (zmniejszenie kosztów leczenia);
- wskaźniki oddziaływania, odnoszą się do konsekwencji zadania/ projektu (zamierzonych i niezamierzonych, pozytywnych i negatywnych) wykraczających poza efekty bezpośrednie – krótkoterminowe; można wyróżnić dwa rodzaje oddziaływania:

- a) oddziaływanie bezpośrednio – efekty, które pojawiają się po pewnym upływie czasu, ale są bezpośrednio związane z podjętymi działaniami i beneficjentami bezpośrednimi;
- b) oddziaływanie pośrednie – wszystkie inne rodzaje efektów – niezamierzone przez daną interwencję lub wynikające z niej działania.

Wskaźnikami oceny monitorowania celów strategicznych i szczegółowych Strategii będą np.:

Cele operacyjne	Kierunki działań	Wskaźniki
Wzrost kompetencji i wiedzy potrzebnej na rynku pracy	Prowadzenie kursów i szkoleń zawodowych dla osób dorosłych	- liczba przeprowadzonych kursów i szkoleń - liczba osób, które uczestniczyły w kursach i szkoleniach
	Usługi poradnictwa zawodowego: spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe i inne	- liczba godzin poradnictwa zawodowego - liczba przeprowadzonych warsztatów grupowych
	Usługi poradnictwa psychologicznego spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe, inne	- liczba godzin poradnictwa, warsztatów - liczba osób, które skorzystały z porad
	Organizacja staży zawodowych	- liczba zorganizowanych staży zawodowych - liczba osób, które ukończą staż
	Spotkania z przedstawicielami szkół ponadgimnazjalnych	- liczba spotkań - liczba osób uczestniczących w spotkaniach
	Spotkania z pedagogiem	- liczba godzin spotkań z pedagogiem - liczba osób

		uczestniczących w spotkaniach
Pobudzenie lokalnych inicjatyw społecznych do rozwiązywania problemów rynku pracy	Stworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz aktywizacji osób niepracujących	- liczba podjętych wspólnych działań aktywizujących osoby niepracujące
	Utworzenie Gminnego Centrum Informacji	
	Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych	- liczba utworzonych PES
Poprawa samooceny, motywacji do zmian oraz aktywności życiowej	Warsztaty kompetencji społecznych	- liczba przeprowadzonych warsztatów - liczba osób uczestniczących w warsztatach
Ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem	Dożywianie	- kwota wydatków przeznaczona na dożywianie
	Przeprowadzenie akcji „Otwarte serce-pomocna dłoń” (zbiórka przedświąteczna), „Pomóż dzieciom przetrwać zimę”, WOŚP	- liczba osób, którym udzielono pomocy
	Pomoc finansowa	- kwota udzielonych świadczeń - liczba osób, rodzin korzystających z pomocy finansowej
	Współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.	- liczba podmiotów, z którymi nawiązano współpracę
Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe	- liczba utworzonych grup wsparcia
	Punkt Informacji, Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie	- liczba utworzonych punktów
	Działania Zespołu Interdyscyplinarnego grup roboczych	- liczba podjętych działań przez ZI, grupy robocze
	Program korekcyjno- edukacyjny dla sprawców	- liczba programów - liczba osób objętych programem
	Miejsca izolacji dla sprawców	- liczba miejsc - liczba sprawców odizolowanych od ofiary
Wzrost kompetencji rodzicielskich	Warsztaty kompetencji rodzicielskich	- liczba warsztatów - liczba osób biorących udział w warsztatach
	Wsparcie asystenta rodziny	- liczba asystentów udzielających wsparcia - liczba osób/rodzin korzystających z wsparcia asystenta rodziny

Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów	- liczba godzin zajęć pozalekcyjnych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych
	Organizacja zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów	- liczba godzin zajęć wyrównawczych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach wyrównawczych
	Organizacja zajęć sportowych, rekreacyjnych, turystyczno-krajoznawczych	liczba godzin zajęć sportowych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach sportowych
	Udział dzieci i młodzieży w rozgrywkach piłki nożnej	- liczba dzieci i młodzieży biorących udział w rozgrywkach sportowych
Popularyzacja aktywnego wypoczynku poprzez uprawianie sportu i rekreację	Organizacja zawodów sportowych o „Puchar Wójta Gminy”	- liczba zorganizowanych zawodów sportowych
	Prowadzenie treningów dla członków klubów sportowych	- liczba osób biorących udział w zawodach sportowych
	Organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych	- liczba zorganizowanych wycieczek - liczba osób uczestniczących w wycieczkach
	Organizacja zajęć sportowych dla mieszkańców gminy	- liczba godzin zajęć sportowych dla mieszkańców gminy - liczba mieszkańców gminy biorących udział w zajęciach sportowych
Wspomaganie rodzin w procesie wychowania	Diagnoza potrzeb uczniów	- liczba zankietowanych uczniów
	Prowadzenie zajęć specjalistycznych, w tym dydaktyczno-wyrównawczych, kół zainteresowań, warsztatów plastycznych, muzycznych, technicznych, teatralnych i innych	- liczba godzin zajęć specjalistycznych - liczba osób biorących udział w zajęciach specjalistycznych
	Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania	- liczba grup socjoterapeutycznych - liczba dzieci

		uczestniczących w zajęciach
	Prowadzenie spotkań z pedagogiem, psychologiem, logopedą	- liczba spotkań ze specjalistami - liczba osób uczestniczących w poszczególnych spotkaniach
	Organizacja pomocy materialnej i emocjonalnej w trudnej sytuacji życiowej	liczba osób korzystających z pomocy materialnej i emocjonalnej - liczba i rodzaj oferowanej pomocy
Kształtowanie właściwych postaw społecznych	Prelekcje spotkania z przedstawicielami służb publicznych	- liczba spotkań z przedstawicielami służb publicznych - liczba osób uczestniczących w prelekcjach, spotkaniach
	Udział w projektach i kampaniach wojewódzkich, ogólnopolskich	- liczba projektów, kampanii
	Organizacja kampanii społecznych	- liczba zorganizowanych kampanii
	Budowanie pozytywnego systemu wartości poprzez organizację spotkań, warsztatów	- liczba spotkań, warsztatów
Promocja kultury	Organizacja konkursów dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, młodzieży i dorosłych	- liczba zorganizowanych konkursów - liczba dzieci, młodzieży i dorosłych biorących udział w konkursach
	Organizacja spotkań autorskich i wykładów, spotkania z ludźmi kultury i sztuki, organizacja widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw	- liczba zorganizowanych spotkań, wykładów, widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw - liczba osób uczestniczących w ww. przedsięwzięciach promujących kulturę
	Prowadzenie kół zainteresowań	liczba godzin przeprowadzonych zajęć - liczba osób uczęszczających na zajęcia
	Organizowanie spektakli, przedstawień teatralnych dla społeczności	- liczba zorganizowanych

		spektakli, przedstawień
	Rozwijanie wśród dzieci i młodzieży różnorodnych zainteresowań poprzez organizację warsztatów (warsztaty taneczne, muzyczne, wokalne, plastyczne, teatralne, fotograficzne, dziennikarskie i inne)	- liczba zorganizowanych warsztatów - liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w poszczególnych warsztatach
Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego	Prowadzenie warsztatów regionalnych dla dzieci i młodzieży	- liczba zorganizowanych warsztatów - liczba dzieci uczestniczących w warsztatach
	Organizacja konkursów o tematyce regionalnej	- liczba zorganizowanych konkursów
	Prezentacja twórców ludowych	- liczba spotkań z twórcami ludowymi
Poprawa funkcjonowania rodzin zagrożonych patologią	Zapobieganie przemocy w rodzinie, upowszechnianie wiedzy na temat profilaktyki uzależnień poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów, olimpiad	- liczba kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów
	Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)	- liczba typów form wsparcia - liczba osób korzystających z poszczególnych form wsparcia
	Tworzenie klubu AA, ALANON, grup wsparcia, grup terapeutycznych	- liczba utworzonych klubów, grup terapeutycznych
Wdrażanie do życia w rodzinie	Prowadzenie zajęć wychowujących do życia w rodzinie, budowanie pozytywnego obrazu rodzin, w tym rodzin wielodzietnych	liczba godzin przeprowadzonych zajęć - liczba osób biorących udział w zajęciach
	Organizacja konkursów promujących rodzinę, organizacja pikników rodzinnych	liczba przeprowadzonych konkursów - liczba zorganizowanych pikników rodzinnych
Wychowanie zdrowotne	Organizacja akcji profilaktycznych w tym konkursów i akcji plakatowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia	- liczba akcji profilaktycznych, plakatowych
	Udział w różnych programach edukacyjnych	- liczba programów
	Udział w programach: „Szkłanka mleka” i „Owoce i warzywa w szkole”	- liczba szkół biorących udział w programie - liczba osób korzystających z

		programu
	Realizacja programu „Czyste powietrze wokół nas”	- liczba szkół biorących udział w programie - liczba osób korzystających z programu
	Kształtowanie postaw asertywnych wobec nałogów poprzez organizowanie akcji o tematyce profilaktycznej, gazetki o tematyce profilaktycznej, spotkania z przedstawicielami służb publicznych, szkolenia dla nauczycieli np. Niebieska Karta	- liczba akcji, gazetek o tematyce profilaktycznej - liczba spotkań z przedstawicielami służb publicznych - liczba szkoleń dla nauczycieli - liczba osób uczestniczących w akcjach, spotkaniach, szkoleniach
Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka	- liczba imprez, uroczystości integracyjnych - liczba osób uczestniczących w imprezach, uroczystościach integracyjnych
	Organizacja działań służących promocji rodziny wielopokoleniowej	liczba działań służących promocji rodziny wielopokoleniowej
	Prowadzenie zajęć z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, w tym kursów komputerowych, warsztatów, aktywizujących dla seniorów	liczba godzin zajęć dla osób starszych i niepełnosprawnych - liczba osób uczestniczących w zajęciach
	Program integracji międzypokoleniowej, podtrzymywanie tradycji regionalnych, wykorzystywanie wiedzy seniorów o historii, kulturze i regionie	- liczba przeprowadzonych spotkań, pogadanek, warsztatów
	Udział w ogólnopolskich akcjach charytatywnych	- liczba osób uczestniczących
	Zakup literatury specjalistycznej dla opiekunów oraz osób niepełnosprawnych	- liczba zakupionych pozycji - kwota przeznaczona na zakup literatury - liczba osób korzystająca z zakupionej literatury specjalistycznej
	Prowadzenie działań edukacyjnych w szkołach i przedszkolach kształtujących właściwą postawę wobec osób starszych i niepełnosprawnych oraz aktywizujących do	- liczba działań edukacyjnych

	podejmowania działań samopomocowych na rzecz tych osób	
	Organizacja wycieczek, wyjazdów integracyjnych	- liczba zorganizowanych wyjazdów, wycieczek
	Zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych w sferze sportu, rekreacji i kultury, w tym likwidacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej	- liczba zlikwidowanych barier - rodzaj przeprowadzonych działań
Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym, starszym, przewlekle chorym	Utworzenie punktu poradnictwa, konsultacji i informacji gdzie świadczona byłaby pomoc psychologiczna, prawna, medyczna i geriatryczna	- liczba utworzonych punktów poradnictwa - liczba osób korzystających z pomocy psychologicznej, prawnej, medycznej
	Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych	- liczba wypłaconych zasiłków (kwota) - liczba beneficjentów zasiłków
	Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy	- liczba świadczonych usług opiekuńczych - liczba beneficjentów usług opiekuńczych
	Zabezpieczenie miejsc socjalnych	- liczba dostępnych miejsc
	Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków	- liczba dofinansowań - kwota dofinansowania
	Inicjowanie grup wsparcia dla osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi	- liczba powstałych grup
	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym	- liczba interwencji, działań wspierających NGO
Poprawa funkcjonowania w środowisku	Stworzenie Gminnego Centrum Wolontariatu	- liczba wolontariuszy
	Utworzenie ośrodka wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych	liczba osób starszych i niepełnosprawnych korzystających z oferty ośrodka - liczba typów form wsparcia oferowanej przez ośrodek
	Organizacja pomocy sąsiedzkiej	- liczba osób zaangażowanych w pomoc sąsiedzką
	Prowadzenie punktu wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego	- liczba utworzonych punktów - liczba osób korzystających z usług punktu

Zapobieganie zjawisku pogłębiania się niepełnosprawności	Prowadzenie zespołu wczesnego wspomaganie rozwoju	- liczba osób, którym udzielono wsparcia
	Zapewnienie osobom niepełnosprawnym wsparcia w placówkach wsparcia dziennego- prowadzenie Środowiskowego Domu Samopomocy	- liczba osób, którym udzielono wsparcia
	Organizowanie spotkań, konsultacji dotyczących problemów prawnych i innych dotyczących osób niepełnosprawnych	- liczba zorganizowanych spotkań, konferencji
	Organizacja dowozu uczniów niepełnosprawnych do placówek edukacyjnych i innych zajmujących się rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych	- liczba zorganizowanych przejazdów - liczba osób niepełnosprawnych korzystających z transportu
Aktywizacja, integracja, wsparcie	Organizacja konferencji, spotkań	- liczba przeprowadzonych spotkań, konferencji
	Współpraca z NGO w zakresie zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej	- liczba podjętych wspólnych działań
	Wspólne diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych, wyznaczanie celów do rozwoju	- liczba zdiagnozowanych potrzeb i problemów - liczba wyznaczonych celów do rozwoju
Aktywizacja do działania na rzecz swojej społeczności poprzez zakładanie organizacji pozarządowych	Tworzenie systemu wsparcia dla NGO, w tym doradztwo prawne finansowe	- liczba godzin doradztwa prawnego i finansowego - liczba osób korzystających z tego rodzaju wsparcia
	Utworzenie Centrum Wsparcia Organizacji Pozarządowych	- liczba organizacji korzystających ze wsparcia
	Organizacja kampanii „1%”, innych zbiórek publicznych	- liczba przeprowadzonych kampanii
	Wspomaganie grup obywatelskich w zakładaniu organizacji pozarządowych	- liczba utworzonych organizacji pozarządowych

W każdym realizowanym zadaniu zostaną zidentyfikowane wskaźniki, przed rozpoczęciem realizacji - zaplanowane, na końcu - osiągnięte. Każde zadanie zostanie podsumowane raportem pisemnym, przekazywanym do koordynatora strategii.

Wzór raportu:

zadanie/ projekt	instytucja/ organizacja realizująca	zaplanowane wskaźniki osiągnięć	osiągnięte wskaźniki	źródła danych
nazwa i opis, cele		twarde	twarde	ankiety, listy obecności, dokumenty projektu, itp.
		miękkie	miękkie	

2. Ewaluacja strategii

Ewaluacja strategii będzie to systematyczna i obiektywna jej ocena – jej zaplanowania, wdrożenia i rezultatów. Celem ewaluacji GSRPS jest określenie adekwatności i stopnia osiągnięcia celów, efektywności, skuteczności, wpływu i trwałości.

Ewaluacja stanowić będzie ocenę przedsięwzięć w kontekście ich wyniku, wpływu, oraz potrzeb, które miały zaspokajać. W tym ujęciu celem ewaluacji będzie weryfikacja osiągnięć danego przedsięwzięcia w realizacji do zaplanowanych oczekiwań oraz wykorzystanie uzyskanych w ten sposób informacji i doświadczeń przy projektowaniu i planowaniu podobnych działań w przyszłości. Rekomendacje i wnioski formułowane będą w oparciu o określone standardy i kryteria.

- osiągnięcie celów operacyjnych może być przedstawione poprzez produkty (np. dostarczenie określonej liczby szkoleń dla osób bezrobotnych);
- realizacja celów szczegółowych/zadań może być przedstawiona poprzez rezultaty (np. osiągnięcia poprawy – w wyniku zrealizowanych szkoleń – w zakresie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych);
- realizacja celów ogólnych/strategicznych może być przedstawiona poprzez wyniki oddziaływania strategii (np., ograniczenia bezrobocia wśród osób wcześniej bezrobotnych);

Ewaluacja ocenić będzie wszystkie elementy logiki interwencji strategii - zarówno dla poziomu działań, produktów, rezultatów i oddziaływań, jak i na poziomie wszystkich rodzajów celów danej interwencji.

Zasadniczym celem ewaluacji będzie stałe doskonalenie skuteczności i efektywności interwencji publicznej, rozumiane w kategoriach pozytywnych efektów społecznych lub gospodarczych związanych z bezpośrednio z realizacją danej strategii. Celem ewaluacji będzie przede wszystkim uzyskanie niezależnej opinii na temat rzeczywistych lub potencjalnych sukcesów strategii oraz czynników, które przyczyniły się osiągnięcia danych rezultatów. Jednym z celów ewaluacji jest również wymiar edukacyjny, to analiza

mechanizmów działania strategii, próba identyfikacji dobrych praktyk w zarządzaniu strategią i ich upowszechnienie czy też analiza popełnionych błędów celem ich uniknięcia w przyszłości.

Kryteria ewaluacji

Jednym z ważnych elementów etapu planowania ewaluacji będzie podjęcie decyzji w jaki sposób ma być dokonana ocena, jakie kryteria ewaluacji powinny być zastosowane do określonego badania.

Główne kryteria ewaluacji:

- trafność
- efektywność
- skuteczność
- oddziaływanie/użyteczność
- trwałość.

Proces ewaluacji

Ewaluacja strategii jest procesem wieloetapowym, na który składa się: planowanie, projektowanie, realizacja, raportowanie, wykorzystanie wyników ewaluacji.

- Planowanie ewaluacji GSRPS obejmuje następujące etapy:

- określenie celu (lub celów): zdefiniowanie problemów oraz podstawowych kryteriów ewaluacji, dzięki czemu otrzymamy odpowiedź na pytanie: po co przeprowadzamy ewaluację;
- wyznaczenie czasu badania: etapu w cyklu realizacji strategii, który będzie podlegał ewaluacji i wstępnego harmonogramu ewaluacji (rozpoczęcia, zakończenia, terminu dostarczenia raportu z ewaluacji);
- wskazanie zakresu: przedmiotowego (strategii poddanej ewaluacji lub innych obszarów interwencji czy zagadnień horyzontalnych); czasowego; terytorialnego oraz określenie zasobów potrzebnych do realizacji badania;
- wybór odbiorców: w zależności od sprecyzowania grup docelowych strategii czy innych zainteresowanych stron;
- identyfikacja dostępnych danych wyjściowych, czyli dokumentów programowych, raportów z monitoringu strategii, danych statystycznych, wyników wcześniejszych ewaluacji;

Załączniki

Ankieta - Wypracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Szanowni Mieszkańcy Gminy Abramów

Urząd Gminy przystąpił do wypracowania **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych**. Strategia sprecyzuje i zweryfikuje najważniejsze problemy społeczne w naszej Gminie, a także określi sposoby ich rozwiązywania. Aby trafnie określić cele i zadania do realizacji potrzebna jest współpraca całej społeczności Gminy. Prosimy o poważne potraktowanie ankiety i przemyślane odpowiedzi na zawarte w niej pytania.

Uwaga! Ankieta jest anonimowa!

Metryczka (wstawić X przy wybranej odpowiedzi):

Płeć: Kobieta Mężczyzna

Wiek: 13 – 16 17 – 25 26 – 59 60 i więcej

Zawód: uczeń rolnik przedsiębiorca pracownik umysłowy pracownik fizyczny

emeryt/rencista bezrobotny inny (jaki?) .....

Wykształcenie:

podstawowe zawodowe średnie policealne wyższe

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony z następujących warunków życia w Gminie Proszę zaznaczyć przy każdym stwierdzeniu poniżej jedną z możliwych odpowiedzi od 0 do 4		Bardzo niezadowolony/a	Niezadowolony/a	Niezdecydowany/a	Zadowolony/a	Bardzo zadowolony/a
1.	Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe)	0	1	2	3	4
2.	Dostęp do Internetu	0	1	2	3	4
3.	Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Gminie	0	1	2	3	4
4.	Dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy	0	1	2	3	4
5.	Organizacja imprez cyklicznych w Gminie	0	1	2	3	4
6.	Dostępność doradztwa psychologiczno - prawnego	0	1	2	3	4
7.	Poziom opieki społecznej	0	1	2	3	4
8.	Poziom opieki zdrowotnej	0	1	2	3	4
9.	Bezpieczeństwo publiczne	0	1	2	3	4
10.	Warunki mieszkaniowe	0	1	2	3	4
11.	Miejsca rekreacji (np. parki, skwery, place zabaw)	0	1	2	3	4
12.	Jakość szkół	0	1	2	3	4
13.	Dostępność przedszkoli	0	1	2	3	4
14.	Żywość lokalnej tradycji i historii w codziennym życiu	0	1	2	3	4

15.	Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców	0	1	2	3	4
16.	Dostępność handlu i usług	0	1	2	3	4
17.	Poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym Gminy	0	1	2	3	4

W każdym pytaniu od 1 do 6 prosimy o zaznaczenie (X) 2 wybranych odpowiedzi:

1) Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- Brak pozytywnych wzorców i autorytetów
- Przemoc ze strony rodziców
- Alkohol i papierosy
- Narkotyki
- Chuligaństwo
- Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu
- Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego
- Inne (jakie?) .....

2) Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- Nieporadność życiowa
- Ubóstwo
- Bezrobocie
- Alkoholizm
- Bezradność opiekuńczo-wychowawcza
- Brak poradnictwa psychologiczno - prawnego
- Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami
- Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych
- Inne (jakie?) .....

3) Jakie problemy społeczne osób starszych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- Izolacja społeczna (samotność)
- Izolacja rodzinna (odrzućenie)
- Niepełnosprawność
- Niezdolność do samoobsługi

- Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu
- Inne (jakie?) .....

4) Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- Długi okres oczekiwania na usługi medyczne
- Mała liczba lekarzy specjalistów
- Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych
- Inne (jakie?) .....

5) Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- Brak placówek wychowania przedszkolnego
- Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki
- Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne
- Brak stołówek szkolnych
- Inne (jakie?) .....

6) Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową
- Brak wiejskich świetlic i ognisk kultury
- Nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu
- Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży
- Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych
- Inne (jakie?) .....

Poniżej są wymienione zadania, służące rozwiązywaniu problemów społecznych na terenie Gminy. Proszę używając skali od 1 do 10 ocenić, na ile ważne są poszczególne zadania przez wpisanie jednej z cyfr ze skali w kolumnie po prawej stronie za każdym zadaniem.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10
 mało ważne bardzo ważne

1	Utworzenie punktu informacyjnego w Gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy	
2	Mobilny punkt pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych	

3	Dzienny Dom Pomocy Społecznej	
4	Likwidacja barier architektonicznych w urzędach	
5	Mieszkania chronione, lokale socjalne	
6	Usługi opiekuńcze dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych	
7	Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej	
8	Założenie grup wsparcia dla osób niepełnosprawnych	
9	Założenie grup wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	
10	Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy	
11	Założenie wolontariatu	
12	Finansowanie płatnych szczepionek dla dzieci	
13	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog)	
14	Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży, dorosłych	
15	Stypendia dla dzieci z ubogich rodzin	
16	Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach	
17	Wydłużenie czasu pracy przedszkoli	
18	Poszerzenie oferty o oddział żłobkowy	
19	Zwiększenie ilości obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych	
20	Potrzeba pedagogizacji rodziców i dzieci	

Jeśli według Pana/Pani pominęliśmy w ankiecie jakiś ważny problem, to proszę go opisać w tym miejscu:

.....

Jeśli według Pana/Pani warto podjąć inne zadania, inicjatywy na rzecz integracji społecznej mieszkańców, które nie zostały wcześniej wymienione w ankiecie, to proszę wymienić poniżej:

.....

DZIĘKUJEMY!

Wykaz skrótów

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	
GSRPS – Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych	
GUS – Główny Urząd Statystyczny	
JST – jednostka samorządu terytorialnego	
GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	
NGO – ang. <i>Non-Governmental Organization</i> – organizacja pozarządowa	
ZOZ – Zakład Opieki Zdrowotnej	
OSP – Ochotnicza Straż Pożarna	
PUP – Powiatowy Urząd Pracy	
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	

Spis wykresów i tabel

<i>Wykres 1. Udział respondentów ankiety w podziale na płeć. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.....</i>	<i>13</i>
<i>Wykres 2. Udział respondentów wg wieku. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet. ....</i>	<i>13</i>
<i>Wykres 3. Podział respondentów wg statusu zawodowego. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.....</i>	<i>14</i>
<i>Wykres 4. Podział respondentów wg poziomu wykształcenia. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet. ....</i>	<i>14</i>
<i>Wykres 5. Przedsiębiorstwa z terenu Gminy Abramów. Podział według sektora (2014 r.) Źródło: www.stat.gov.pl.....</i>	<i>17</i>
<i>Wykres 6. Liczba mieszkańców Gminy Abramów w latach 2012-2014 w podziale na płeć oraz ogółem. Źródło: www.stat.gov.pl.....</i>	<i>19</i>
<i>Wykres 7. Ruch naturalny ludności (urodzenia i zgony) w Gminie Abramów w latach 2012-2014. Źródło: www.stat.gov.pl.....</i>	<i>19</i>
<i>Wykres 8. Migracje na terenie Gminy Abramów w latach 2012-2014. Źródło: www.stat.gov.pl.....</i>	<i>20</i>
<i>Wykres 9. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiek.- wych. w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.....</i>	<i>40</i>

Wykres 10. Wykres 14. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.....	40
Wykres 11. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.....	41
Wykres 12. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.....	41
Wykres 13. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.....	43
Wykres 15. Liczba osób, którym przyznano pomoc z powodu alkoholizmu w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.....	43
Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki. Źródło: www.stat.gov.pl	17
Tabela 2. Demografia Gminy Abramów. Stan na 31 XII. Źródło: www.stat.gov.pl	18
Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Abramów. Źródło: dane GUS www.stat.gov.pl	21
Tabela 4. Gimnazjum im. Jana Pawła II w Abramowie. Dane instytucji.....	22
Tabela 5. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Abramowie. Dane instytucji.	23
Tabela 6. Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Wielkiego w Wielkiem. Dane instytucji, rok szkolny 2014/2015.....	25
Tabela 7. Szkoła Podstawowa im. Czesława Janczarskiego w Wielkolesie. Dane instytucji, rok szkolny 2014/2015.....	25
Tabela 8. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia. Źródło: OZPS 2013 r.....	30
Tabela 9. Rodzaje świadczeń oraz liczba osób objętych pomocą. Źródło: Dane GOPS.	31
Tabela 10. Ilość osób objętych pomocą w zakresie Programu: Pomoc państwa w zakresie dożywiania. Źródło GOPS.....	32
Tabela 11. Informacja dotycząca osób umieszczonych w DPS. Źródło: Dane GOPS.....	32
Tabela 12. Przestępczość na terenie Gminy Abramów. Dane Posterunek Policji w Kamionce.	36
Tabela 13. Powody przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.....	38
Tabela 14. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Abramów w latach 2012-2014. Źródło: dane PUP w Lubartowie.	42
Tabela 15. Stopa bezrobocia w Powiecie Lubartowskim, Województwie Lubelskim oraz Kraju w latach 2012-2014. Źródło: dane PUP w Lubartowie.	42